

N:o 31.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, med förslag till ordnande af döfstumundervisningen i riket; gifven Stockholms slott den 22 mars 1889.

Sedan Riksdagen i skrivelser den 14 maj 1876 och den 12 maj 1888 anhållit om utarbetande af förslag till ordnande af döfstumundervisningen i riket, vill Kongl. Maj:t, under åberopande af hvad bifogade utdrag af protokoll öfver ecklesiastikären den innehåller, inhemta Riksdagens yttrande öfver närlagda förslag till förordning angående döfstumundervisningen samt föreslå Riksdagen att

dels antaga §§ 1—12, 29 och 34 af berörda författningsförslag;

dels medgifva:

att statsbidrag till uppehållande af döfstumskola, anordnad af skol-distrikt, hvarom i § 3 mom. 1 i nämnda förordning förmäles, må, enligt de närmare bestämmelser Kongl. Maj:t kan finna godt meddela, utgå för år räknadt med 250 kronor för hvarje barn, som inom skolan eller på dess bekostnad åtnjuter underhåll, samt med 125 kronor för hvarje annat i skolan intaget barn; och

att statsbidrag till uppehållande af annan döfstumskola, hvilken Kongl. Maj:t finner vara förtjent af dylikt bidrag, må utgå för år räknadt med högst 100 kronor för hvarje barn, som inom skolan eller på dess bekostnad åtnjuter underhåll, samt med högst 50 kronor för hvarje annat i skolan intaget barn;

dels ock, i stället för de under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda ordinarie anslag till allmänna institutet för döfstumma samt till understöd och uppmuntran åt mindre uppfostringsanstalter för medellösa döfstumma och blinda barn, hvilka anslag tillhopa utgöra 110,000 kronor,

på ordinarie stat bevilja till befrämjande af döfstumundervisningen ett förslagsanslag å 200,000 kronor samt tillåta att deraf må, förutom här ofvan angifna statsbidrag, utgå:

till arfvoden åt inspektörer.....	årligen högst kr.	1,500: —
» stipendier åt döfstumlärare-elever.....	» » »	3,000: —
» vård och undervisning åt sådana personer, som äro både döfstumma och blinda,	» » »	5,000: —
» uppehållande af institutet å Manilla.....	» » »	60,000: —
sistnämnda anslag dock ej längre än senast till 1894 års slut; samt		
» skoldistrikt, inom hvilka döfstumundervisningen på ändamålsenligt sätt anordnas, bidrag för en gång till upprättande af intagningsklass, hvilka bidrag af Kongl. Maj:t bestämmas, men tillhoppa för samtliga skoldistrikt ej må öfverstiga 18,000 kronor;		

kunnande tillgång till den härigenom erforderliga anslagsförhöjningen, 90,000 kronor, för år 1890 beredas genom motsvarande nedsättning af den summa, Kongl. Maj:t i den till innevarande års Riksdag aflåtna nådiga proposition angående statsverkets tillstånd och behof föreslagit att använda till förstärkande af statsverkets kassaförslagsfond.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

G. Wennerberg.

Förslag

till

förordning angående döfstumundervisningen.

Skoldistrikt och skolstyrelser.

§ 1.

Med döfstumma, å hvilka denna förordning är tillämplig, afses: 1) sådana, hvilkas döfhet är medfödd eller i den späda åldern uppkommit, 2) sådana, hvilkas döfhet inträdt efter talförmågans fullständiga utveckling och som för stumhets förebyggande hafva behof af döfstumlärares handledning, samt 3) sinnesslöa döfstumma, som efter behörig pröfning finnas mottagliga för undervisning i döfstumskola.

§ 2.

Landsting eller stadsfullmäktige i städer, som ej i landsting deltaga, skola föranstalta om undervisning åt de inom vederbörande landstingsområden eller städer befintliga döfstumma barn.

§ 3.

1. Varder för två eller flera landstingsområden eller städer, som ej i landsting deltaga, af vederbörande landsting och stadsfullmäktige öfverenskommelse träffad om gemensamt ordnande af de döfstummas undervisning, skall sådan öfverenskommelse underställas Kongl. Maj:ts pröfning.

Godkännes öfverenskommelsen, utgöra de kommuner, som med öfverenskommelsen afses, tillsammans ett skoldistrikt.

2. Eljest utgör hvarje landstingsområde eller stad, som ej i landsting deltagar, för sig ett skoldistrikt.

§ 4.

För hvarje skoldistrikt skall finnas en skolstyrelse.

§ 5.

1. Kongl. Maj:t utser för viss tid ordförande i skolstyrelse inom distrikt, hvarom i § 3 mom. 1 sägs.

2. Afser den i nämnda § omförmälda öfverenskommelse två landstingsområden eller ett landstingsområde och en stad, som ej i landsting deltagar, må, der öfverenskommelsen ej annorlunda innehåller, hvarje landsting eller stad välja två ledamöter i skolstyrelsen. Afser öfverenskommelsen flera än två sådana kommuner, eger hvarje landsting eller stad, som nämnd är, att, der ej annorlunda öfverenskommes, välja en ledamot i styrelsen.

3. På enahanda sätt väljas suppleanter till lika antal som ledamöter.

§ 6.

1. Utgöres skoldistriktet allenast af ett landstingsområde eller en stad, som ej i landsting deltagar, väljer landstinget eller stadsfullmäktige ledamöter i skolstyrelsen till antal af minst tre samt suppleanter till lika antal som ledamöter.

2. Skolstyrelsen utser inom sig för viss tid ordförande.

§ 7.

Ledamöter och suppleanter i skolstyrelse väljas för en tid af fyra år.

§ 8.

Skolstyrelse tillkommer: att i enlighet med denna förordning uppgöra skolreglemente, hvaraf ett exemplar insändes till ecklesiastikdepartementet, att till- och afsätta lärare, att handhafva skolans ekonomi, att öfvervaka undervisningen, att fastställa derfor nödig läs- och arbetsordning

äfvensom att vid hvarje läsårs slut till ecklesiastikdepartementet ingifva berättelse om döfstumundervisningens anordning och utveckling inom distriktet jemte sammandrag af räkenskaperna.

§ 9.

1. I distrikt, hvarom förmäles i § 3 mom. 1, eger skolstyrelsen, der ej annorlunda öfverenskommit, att utöfver hvad i § 8 blifvit stadgadt besluta jemväl i öfriga frågor rörande döfstumundervisningen; skolande dock styrelsens beslut, der desamma angå anskaffande af erforderliga lokaler för skola eller skolas årliga utgiftsstat, för att erhålla bindande kraft underställas Kongl. Maj:ts befallningshafvande i det län, der skolan eller dess hufvudafdelning är belägen. Vagrar Kongl. Maj:ts befallningshafvande sitt godkännande, bör skäl dertill uppgifvas; och eger styrelsen att afgöra, huruvida frågan skall Kongl. Maj:ts pröfning underställas.

2. Sedan för skola i distrikt, hvarom nu är fråga, utgiftsstaten blifvit godkänd, skall det belopp, som utöfver påräkneligt statsbidrag och öfriga för styrelsen tillgängliga medel erfordras, af styrelsen fördelas på vederbörande landsting eller städer i förhållande till deras folkmängd, sådan den finnes upptagen i senast derförut af statistiska centralbyrån afgifna berättelse rörande rikets befolkningsförhållanden. Det åligger styrelsen att jemte aflemnande af skolans utgiftsstat meddela vederbörande landsting eller stadsfullmäktige underrättelse om hvad sålunda på kommunen belöper. Detta belopp skall af landstinget eller stadsfullmäktige i kommunens utgiftsstat för nästföljande år upptagas samt i mån af behof hållas styrelsen till handa.

§ 10.

I distrikt, omfattande allenast ett landstingsområde eller en stad, fastställas af vederbörande landsting eller stadsfullmäktige årligen utgiftsstat för döfstumundervisningen efter derom af skolstyrelsen afgifvet förslag. På landstinget eller stadsfullmäktige beror, huruvida åt skolstyrelse i sådant distrikt må öfverlemnas att besluta jemväl i andra än de i § 8 nämnda frågor.

§ 11.

Hvarje landsting eller stad, som ej i landsting deltagar, må för granskning af styrelsens förvaltning och räkenskaper årligen utse revisorer och

suppleanter för dem, högst till det antal kommunen eger att välja ledamöter i styrelsen.

§ 12.

Revisorernas berättelse skall föreläggas vederbörande landsting eller stadsfullmäktige, och ega de hvar för sig att afgöra, huruvida ansvarsfrihet må meddelas eller, i anledning af förekomna anmärkningar, laga anspråk väckas. Vägras ansvarsfrihet, bör genom Kongl. Maj:ts befallningshafvande underrättelse derom ofördröjligen Kongl. Maj:t meddelas.

Skolor.

§ 13.

1. Vid hvarje skola bör, derest densamma är ordnad för undervisning efter skilda metoder, finnas en linie för undervisning efter talmetod, en linie för undervisning efter skrifmetod och, der så erfordras, en för undervisning efter teckenmetod. Är skolan ordnad för undervisning efter talmetod allenast, skall densamma med hänsyn till barnens olika förmåga att tillgodogöra sig undervisningen indelas på särskilda linier.

2. För utrönande af barnens olika begåfning och anlag skall vid hvarje skola finnas en särskild intagningsklass, hvilken i skola, anordnad för undervisning efter skilda metoder, skall vara ettårig. I skola, ordnad för tillämpning af skilda metoder, skall i intagningsklassen alltid först talmetoden tillämpas. Endast de barn, som befinnas icke kunna lämpligen undervisas efter denna metod, hänvisas till undervisning efter de metoder, som användas å skolans öfriga linier. Till teckenlinien hänvisas endast de svagast begåfvade. Är skola anordnad för tillämpning af talmetoden allenast, är intagningsklassens uppgift att utröna, å hvilken af skolans olika linier barnet på grund af sin begåfning bör undervisas.

3. Af skolans föreståndare böra tid efter annan undersökningar anställas, på det att det må utrönas, huruvida barn må kunna öfverflyttas till annan linie än den, till hvilken det ursprungligen hänvisats.

4. Skola må anordnas med intagning af barn antingen årligen eller hvartannat år.

5. Skolans skilda linier äfvensom intagningsklassen må förläggas till olika platser. Särskildt bör tillses, att icke undervisningen å tallinien blir lidande derigenom att dess lärjungar obehörigen sammanföras med lärjungarne å de öfriga linierna.

§ 14.

1. Undervisningen skall fortgå fyratio veckor om året, derest icke skolans styrelse af särskild anledning finner skäl medgifva inskränkning till trettioåtta veckor.

2. Läsåret fördelas på en hösttermin och en vårtermin.

3. Den dagliga undervisningstiden för bokliga ämnen bör upptaga omkring fem timmar med tjenliga afbrott; egande emellertid styrelsen att för de yngsta lärjungarne något minska timantalet äfvensom att i öfrigt om läsetiderna närmare bestämma.

4. Härförutom må lämpliga tider för lärjungarnes utbildning i handaslöjd och handtverk anvisas, dock så, att den intellektuella undervisningen derigenom ej lider intrång eller barnens krafter öfver måttan tagas i anspråk.

§ 15.

1. Lärokursen bör i allmänhet upptaga en tid af åtta år.

2. När lärjunge från skolan afgår, skall betyg öfver uppförande, flit, kunskaper och färdigheter honom af föreståndaren och vederbörande lärare meddelas.

§ 16.

Så vidt med hänsyn till de döfstummas bristande sinne är möjligt, bör i döfstumskolan meddelas undervisning i samma kunskapsämnen som i folkskolan och till ungefär samma omfattning. Undervisningsämnen i döfstumskolan vare alltså: modersmålet, välskrifning, kristendomskunskap, räkning, geografi och historia, naturkunnighet, teckning, gymnastik och handaslöjd samt trädgårdsskötsel, der lämpligt jordland härtill blifvit upplåtet.

§ 17.

Vid döfstummas undervisning bör hufvudsakligen iakttagas följande läroplan:

Modersmålet. a) Åskådningsundervisning: Skolan, hemmet, dessas omgifningar, allmänna lifvet, hithörande personer, ting, företeelser, inrättningar, m. m. genomgås i anslutning till verklighet, modell eller bild; b) Språkliga öfningar: Ordklasserna, ordens böjning och sammanställning till olika slag af sätser, meningar och talesätt inöfvas genom exempel och i anslutning till läse- och lärobok; c) Talande och afläsning (för de barn, som härför icke sakna anlag) samt skrifning: Trägna öfningar företagas i andhemtning, rent och naturligt uttal samt säker och snabb afläsning från olika personers läppar af såväl enskilda ljud som ord och meningar. Skriftliga öfningar förbindas med samtliga läroämnena, dervid det genomgångna reproduceras och uppsatser öfver lättare ämnen, bref o. d. något mera sjelfständigt utarbetas; d) Läsning: Läsning af skrifven och tryckt stil samt öfning i rätt uppfattning af innehållet i lättare stycken och uppsatser.

Välskrifning. Öfningar fullföljas till vinnande af såväl en vacker som rask och tydlig handstil.

Kristendoms-kunskap. a) Bibliska historien genomgås efter kort lärobok, hvartill längre fram ansluter sig bibelläsning; b) Luthers lilla katekes inläres med enkel utläggning samt hänvisning till den Heliga Skrift; ett mindre urval af bibelspråk och psalmverser.

Räkning. De fyra räknesätten i hela tal samt decimalbråk öfvas till vinnande af säkerhet och färdighet i deras användning uti det praktiska lifvet.

Geografi och Historia. Det viktigaste af fäderneslandets geografi inhemtas äfvensom en allmän öfversigt af Europas länder samt af jordgloben; En kort framställning af de märkvärdigaste personer och tilldragelser i vårt lands historia meddelas.

Naturkunnighet. Det allmännaste af läran om djur-, växt- och stenriket genomgås, hvarjemte de viktigaste företeelserna i naturen förklaras.

Teckning. På fri hand eller med tillhjälp af instrument öfvas teckning af figurer, med tillämpning på de allmännast förekommande husgeråd, verktyg m. m., äfvensom sådana föremål, hvilkas afbildande är egnadt att odla skönhetssinnet.

Gymnastik. Gång- och marschöfningar omvexla med fristående och redskapsgymnastik.

Handaslöjd. Öfning i lämpliga enklare handarbeten, som utveckla och stärka barnens kroppskrafter samt förbereda dem till nyttig verksamhet efter skoltidens slut.

§ 18.

Vid hvarje termins slut anställas förhör och uppvisning med lärjungarne inför skolans styrelse. Om och när offentliga examina skola hållas, ege styrelsen att bestämma.

§ 19.

För att underhålla den döfstummes håg för kunskaper samt stödja hans religiösa och sedliga lif låte styrelsen sig angeläget vara att, i den mån omständigheterna medgifva, erbjuda utgångna lärjungar tillfälle att under någon vecka af året besöka skolan, då jemväl tillträde till H. H. Nattvard må kunna beredas dem, som det åstunda.

§ 20.

Att hafva inseende öfver döfstumskolorna samt vaka öfver deras ledning och utveckling förordnar Kongl. Maj:t en eller flera sakkunnige män, för hvilka särskild instruktion utfärdas.

Omkostnaderna för inspektionen bestridas af statsmedel.

Lärare.

§ 21.

1. Vid hvarje skola skall finnas föreståndare samt för öfrigt nödig lärarepersonal.

2. Två hvarandra närbelägna skolor inom samma distrikt må dock kunna under samma föreståndare förenas.

§ 22.

1. För att kunna antagas till lärare vid döfstumskola fordras, utom god fallenhet för lärarekallet, att hafva aflagt godkänd afgangsexamen vid det genom statens försorg anordnade seminarium för bildande af döfstumlärare.

2. För att kunna antagas till föreståndare fordras dessutom ådaga-lagd lärareskicklighet samt för öfrigt sådana egenskaper, som med afseende på föreståndarebefattningens särskilda beskaffenhet pröfvas vara nödiga.

§ 23.

1. Då föreståndare- eller ordinarie lärarebefattning vid skolan är ledig, skall kungörelse om ledigheten af skolstyrelsen införas tre gånger i den tidning, genom hvilken officiella meddelanden tillkännagifvas.

2. Tjensten sökes hos styrelsen; och bör sökande inom sextio dagar från ledighetens första kungörande i nämnda tidning till styrelsens ordförande ingifva sin ansökan, åtföljd af prestbetyg samt de intyg i öfrigt, genom hvilka han vill styrka sin behörighet till befattningen.

3. Förordnande för vederbörligen antagen föreståndare och lärare utfärdas af styrelsen utan lösen.

§ 24.

1. Extra ordinarie eller biträdande lärare samt de personer, som för undervisning i handaslöjd kunna vid skolan vara behöfliga, antagas och afskedas af styrelsen efter föreståndarens förslag.

2. Vårdare och tjänare vid skolan, enligt uppgjord stat, antagas och afskedas af föreståndaren.

§ 25.

Föreståndare åligger:

a) att för hvarje termin upprätta förslag till läs- och arbetsordning samt noga tillse, att densamma, sedan den blifvit af styrelsen faststald, till alla delar iakttages; att leda undervisningen och så mycket som möjligt sjelf taga del deri; att nitiskt och i samverkan med den öfriga vid skolan anställda personalen vaka öfver lärjungarnes uppförande och flit samt eljest på allt sätt befrämja skolans ändamål;

b) att föra matrikel öfver skolans lärjungar, terminligen upprätta betygskatalog samt förvara dessa jemte skolans öfriga handlingar;

c) att i styrelsen föredraga undervisnings- och ordningsfrågor rörande skolan; egande föreståndaren, der styrelsen fattar mot hans uttalade åsigt stridande beslut, att i protokollet anteckna sin afvikande mening; samt

d) att biträda styrelsen i handhafvandet af skolans ekonomi.

§ 26.

1. Lärare, som ej tillika är föreståndare, vare skyldig att undervisa trettio timmar i veckan, utöfver hvilken tid hans undervisningsskyldighet må utsträckas endast, derest sjukdomsfall bland lärarepersonalen eller andra dylika omständigheter göra det nödigt och sådant billigtvis kan honom åläggas.

2. Härförutom åligger det lärare att, i den mån anordningarna vid skolan sådant fordra, tillse lärjungarne och främja deras utveckling äfven på de från egentlig undervisning lediga tider; och vare läraren pliktig att vid lärjungarnes undervisning och uppfostran iakttaga de råd och anvisningar, som af föreståndaren honom meddelas.

3. Lärare må icke, medan han innehar tjänst vid skolan, utan skolstyrelsens medgifvande egna sig åt annan verksamhet.

§ 27.

1. Vill föreståndare eller lärare blifva från sin befattning entledigad, ingifve ansökan till styrelsen; och ankommer det på denna att, derest afskedet begäres under pågående läsetermin, detsamma genast eller först vid terminens slut bevilja.

2. Skulle föreståndare eller lärare befinnas oskicklig till eller försumlig i förrättande af sin tjänst eller ådagalägga ett sådant uppförande, att han ej bör vid densamma längre bibehållas, må styrelsen ega att, efter föregången, i dess protokoll intagen men fruktlös befunnen varning, honom från innehafvande befattning och aflöning skilja.

§ 28.

Sökande till föreståndare- eller lärarebefattning, som anser skolstyrelse hafva vid befattningens tillsättande olagligen förfarit, så ock den, som, på sätt i § 27 mom. 2 sägs, af skolstyrelse undfått varning eller blifvit från föreståndare- eller lärarebefattning skild, eger att öfver styrelsens beslut anföra besvär hos domkapitlet i det stift, inom hvilket skolan är belägen; och vare tid för besvärs anförande densamma, som för klagan öfver kyrkostämmas beslut är föreskrifven. Domkapitlets utslag må kunna i vanlig ordning hos Kongl. Maj:t öfverklagas.

Lärjungar.

§ 29.

Alla döfstumma barn i skolåldern skola till undervisning i distriktets döfstummskola inställas, så vida icke föräldrar eller målsmän, som sådant föredraga, enskildt sörja för undervisningen af dem, hvilka stå under deras målsmanskap; dock åligger det vederbörande skolstyrelse att tillse, att den undervisning, barnen sålunda erhålla, i noggrannhet och omfattning motsvarar den, som i de offentliga döfstummskolorna meddelas; börande, om ett annat förhållande befinnes ega rum, skolgång åläggas barnen i skola, som af styrelsen anvisas.

§ 30.

1. Skolåldern räknas från och med det år, under hvilket barnet fyller sju år, och må dess skolgång ej uppskjutas längre än till det år, under hvilket barnet fyller nio år, derest icke sådant i följd af skolans anordnande med intagning allenast hvartannat år ovilkorligen påkallas, i hvilket fall ytterligare ett års uppskof må ega rum.

2. Barn är skolpliktigt under de åtta år, som följa efter dess intagning i skolan, derest barnet icke före denna tid inhemtat sådana kunskaper och nått den utveckling, att det anses böra från skolgång befrias, eller är så svagt begåfvadt, att dess fortsatta vistelse i skolan, efter inspektörens pröfning, anses vara utan gagn.

§ 31.

För att blifva i tillfälle att anordna och öfvervaka samtliga döfstumma barns nöjaktiga undervisning ege styrelsen att från hvarje till distriktet hörande församlings skolråd en gång om året, å tid som styrelsen bestämmer, bekomma fullständig förteckning på alla inom församlingen befintliga döfstumma under aderton år, äfvensom att i öfrigt erhålla de uppslysningar, styrelsen kan finna erforderliga.

§ 32.

I den händelse föräldrar eller målsmän tredskas att efterkomma de föreskrifter, som, i afseende å de döfstumma barnens undervisning, i denna

förordning eller i enlighet med densamma af vederbörande skolstyrelse meddelas, skola de tredskande undergå varning af församlingens skolråd, som om verkställigheten deraf underrättar styrelsen genom protokollsutdrag. Blifver sådan varning fruktlös, må genom skolrådets försorg barnen kunna från föräldrar eller målsmän skiljas och på desses bekostnad öfversändas till skola, som af styrelsen anvisas.

§ 33.

1. För barns inträde i döfstumskola erfordras:

a) prestbevis, upptagande det döfstumma barnets ålder samt föräldrarnes stånd och vilkor;

b) skolbetyg, om den döfstumme förut bevistat skola; samt

c) läkarebetyg med särskildt yttrande om syn-, hörsel- och tal-organens beskaffenhet samt uppgift, huruvida den döfstumme lider af idioti eller af sådan sjukdom, som kan hafva en skadlig verkan på skolans öfriga lärjungar.

2. Derest målsman uraktlåter att till skolstyrelse ingifva nu omförmälda handlingar, åligger det skolråd att på styrelsens begäran desamma anskaffa och till styrelsen insända. Det åligger ock skolråd att tillse, att de döfstumma barnen å den tid, styrelsen bestämmer, vid skolan inställas.

Kostnader för döfstumskoleväsendet.

§ 34.

1. Utgifterna för undervisningen, lärarnes aflöning, lärjungarnes underhåll, anskaffande af erforderliga lokaler för skolan, skolmöbler och undervisningsmateriel m. m. bestridas af skoldistriktet.

2. Om bidrag af statsmedel till döfstummas undervisning är särskildt stadgadt.

3. Landsting eller stadsfullmäktige, hvarom här är fråga, ega för hvarje till landstingsområdet eller staden hörande, i dess döfstumskola intaget barn bestämma viss årlig afgift, med hvilken föräldrar eller målsman böra bidraga till en del af barnets *kosthåll* vid skolan. Sådana afgifter komma landstinget eller staden till godo såsom bidrag till betäckande af de i mom. 1 omförmälda utgifter. De barn, hvilkas föräldrar

eller målsmän icke ega tillgång till afgiftens erläggande, böra genom fattigvårdssamhällets försorg härutinnan understödjas.

Döfstumlärares utbildning.

§ 35.

Med döfstumskola å Manilla bör, för bildande af lärare och lärarinnor för döfstumundervisningen, vara förenadt ett seminarium, der afgiftsfri undervisning meddelas åt dem, som önska anställning såsom lärare eller lärarinnor vid döfstumskolor.

§ 36.

Döfstumskolans föreståndare är tillika rektor vid seminariet. Honom åligger att ordna och leda arbetena vid seminariet samt sjelf meddela den vigtigaste och ansvarsfullaste delen af seminariielevernas undervisning.

§ 37.

Skolans styrelse åligger att till lärare vid seminariet efter rektors förslag utse den eller dem bland skolans lärare, som dertill befinnas mest lämpliga.

§ 38.

Lärokursen vid seminariet beräknas till ett år och fortgår samtidigt med undervisningen i döfstumskolan.

§ 39.

Undervisningen vid seminariet, som är hufvudsakligen teoretisk, omfattar följande läroämnen och öfningar:

- a) öfverblick af döfstumbildningens historia;
- b) om döfstumheten, dess orsaker, beskaffenhet och verkningar;
- c) om döfstumundervisningens mål och anordning efter olika undervisningsmetoder;
- d) om åtbördsspråket, dess uppkomst, utveckling och användning vid undervisningen;
- e) om talverktygen samt sättet och ordningen för språkljudens frambringande;

- f) om undervisningsämnenas metodik;
- g) öfversigt af läroplanen för döfstumskolorna;
- h) om undervisningsmaterielen och dess användning;
- i) om döfstumskolas organisation och förvaltning samt de i riket gällande författningar om döfstumundervisningen; samt
- k) lektioner i döfstumskolans särskilda klasser.

§ 40.

För att antagas till elev vid seminariet fordras att hafva med goda vitsord aflagt afgangsexamen vid något statens seminarium för bildande af folkskolelärare eller -lärarinnor, hvarjemte den, som icke omedelbart öfvergår från folkskolelärare- till döfstumlärareseminarium, skall förete betyg öfver sin verksamhet och sitt uppförande under mellanliggande tiden. Dessutom skall den sökande visa sig vara fri från fel i hörsel- och talorganen äfvensom stamning och läspning.

§ 41.

Intagning i seminariet sker vid läsårets början.

§ 42.

Efter afslutad seminariikurs och sedan elev af seminariets rektor erhållit intyg deröfver samt väl vitsordats för flit och uppförande, eger han att genomgå ett profår vid den döfstumskola, som honom af chefen för ecklesiastikdepartementet anvisas.

§ 43.

Elev är skyldig att, under så väl seminarii- som profårskursen, städse iakttaga ett stilla och sedligt uppförande samt för öfrigt ställa sig till efterrättelse de för den undervisningsanstalt, der han befinner sig, i allmänhet gällande eller af föreståndaren i särskilda fall meddelade föreskrifter.

§ 44.

Af föreståndaren för den i § 42 omnämnda döfstumskola erhåller eleven efter afslutad profårskurs intyg öfver ådagalagd praktisk skick-

lighet såsom döfstumlärare, med särskildt angifvande af hans lämplighet för lärarekallet efter tal-, skrif- eller teckenmetoden. Intyget bör tillika innefatta vitsord om flit och uppförande under profårskursen.

§ 45.

Med de elever, som genomgått sådan profårskurs, anställas afgangsexamen å seminariet vid vårterminens slut i närvaro af en eller flera af chefen för ecklesiastikdepartementet förordnade sakkunnige personer.

§ 46.

Afgangsexamen skall omfatta de läroämnena och öfningar, hvari undervisning vid seminariet meddelas, hvarjemte eleven bör författa en skriftlig uppsats öfver något till döfstumundervisningen hörande ämne samt dessutom aflägga undervisningsprof i döfstumskolan.

§ 47.

1. Betyg öfver afgangsexamen skall upptaga vitsord öfver den examinerades ådagalagda kunskaper och färdigheter i de ämnena, i hvilka undervisning vid seminariet åtnjutits, äfvensom öfver de i § 46 omförmälda prof.

2. Rektor skall, efter samråd med seminariets lärare, utfärda betyget, hvilket jemväl skall påtecknas af den eller de af chefen för ecklesiastikdepartementet utsedde sakkunnige.

§ 48.

Vid bedömandet af elevs kunskaper och undervisningsskicklighet användas vitsorden:

berömlig, med beröm godkänd, godkänd, försvarlig; och må, om så anses behöfligt, mellan betygen *godkänd* och med *beröm godkänd* användas vitsordet *med nöje godkänd* samt mellan betygen med *beröm godkänd* och *berömlig* vitsordet *med utmärkt beröm godkänd*.

Såsom betyg för flit användas vitsorden:

mycket god, god, mindre god;

och såsom betyg för uppförande vitsorden:

mycket godt, godt, mindre godt.

§ 49.

På framställning af vederbörande skolstyrelse anvisas erforderliga medel till stipendier åt lärareelever.

Vid fördelning af dessa medel bör styrelsen iakttaga: 1) att stipendium tilldelas endast behöfvande elev, som ådagalagt god flit och godt uppförande; 2) att elev, som för inställelse vid anstalten fått vidkännas större resekostnader, må tilläggas högre belopp; 3) att elev, som vid anstalten tillbragt ett år, icke må för den tid, han derutöfver qvarstår, åtnjuta stipendium, derest icke sjukdom eller annan giltig omständighet föranleder till undantag, i hvilket fall han må kunna undfå stipendium ytterligare en termin.

Öfvergångsstadganden.

§ 50.

1. Har skoldistrikt träffat sådana anordningar, att intagningsklass, hvarom i § 13 mom. 2 förmäles, kan begynna redan höstterminen 1890, skall inom samma distrikt skolpligtighet då inträda för döfstumma barn, som äro födda år 1881.

2. Intagningsklass skall inom hvarje skoldistrikt vara inrättad senast höstterminen 1891, hvilket år skolpligtighet inträder för samtliga döfstumma barn, födda år 1882.

3. Efter det skolpligtighet sålunda börjat inom distriktet skola å de döfstumma barnen, i den mån de uppnå skolåldern, tillämpas föreskrifterna i §§ 29—33.

§ 51.

Det distrikt, åt hvilket nuvarande allmänna institutet å Manilla kan komma att upplåtas, må tillsvidare, dock ej längre än till höstterminen 1894, ega att få de barn, för hvilkas undervisning distriktet har att ansvara, underhållna och undervisade å nämnda institut mot en årlig afgift af 300 kronor.

§ 52.

De döfstumlärare och lärarinnor, som vid denna förordnings utfärdande varit minst två år anställda vid döfstumskola, äro, så vida de genomgått

hittillsvarande seminariet å Manilla eller aflagt folkskolelärareexamen eller examen, som berättigar till inträde vid universitet, behöriga till ordinarie lärarebefattning vid de blifvande döfstumskolorna.

På Kongl. Maj:t ankommer att, der ytterligare eftergift af de för vinnande af anställning såsom döfstumlärare i denna förordning föreskrifna kompetensvilkor kan för någon före samma förordnings utfärdande anställd skicklig döfstumlärare finnas af omständigheterna påkallad, dylik eftergift på framställning af vederbörande skolstyrelse meddela.

Utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 22 mars 1889.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern friherre BILDT,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve EHRENSVÄRD,
Statsråden: herr LOVÉN,
friherre VON OTTER,
VON KRUSENSTJERNA,
WENNERBERG,
friherre PALMSTIERNA,
friherre VON ESSEN,
ÖRBOM och
friherre ÅKERHJELM.

Departementschefen, statsrådet Wennerberg föredrog i underdånighet:

a) Riksdagens skrifvelse den 14 maj 1876, hvori Riksdagen anhållit, det Kongl. Maj:t måtte låta uppgöra förslag till fullständigt ordnande af döfstumundervisningen i riket, så att icke blott lagstadgad undervisning kunde beredas alla i undervisningsåldern varande döfstumma barn inom landet, utan och ändamålsenliga åtgärder vidtagas för åstadkommande af en för ändamålet fullt nöjaktig lärarebildning;

b) underdånigt betänkande och förslag till döfstumundervisningens ordnande, afgifvet den 15 augusti 1878 af den utaf Kongl. Maj:t utsedda komité, samt landstingens och vederbörande stadsfullmäktiges deröfver inhemtade yttranden;

c) en skrift af den 1 november 1878, i hvilken A. G. Flodin jemte flere andra döfstumlärare framställt erinringar mot komiténs förslag;

d) ett af komitén den 14 november 1879, med anledning af landstingens och stadsfullmäktiges yttranden samt den under c) omförmälda skrift, afgifvet utlåtande;

e) döfstumföreningens underdåniga skrifvelse den 22 december 1879 med anhållan, att allmänna institutet för döfstumma å Manilla nåtte för framtiden få till uppgift att uteslutande tjena till uppfostrings- och undervisningsanstalt för döfstumma, som undervisas efter teckenmetoden;

f) Riksdagens skrifvelse den 12 maj 1888, deri Riksdagen anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes för 1889 års Riksdag framlägga förslag till döfstumundervisningens ordnande;

g) ett från justitiekanslersemetet infordradt, den 22 december 1888 afgifvet utlåtande rörande det framtida användandet af de till allmänna institutet å Manilla donerade fonder; samt

h) särskilda af direktionen öfver nämnda institut afgifna yttranden i fråga om institutet och dess fonder.

Efter att hafva redogjort för dessa handlingars innehåll yttrade departementschefen:

»Då jag nu går att framställa mina åsigter i frågan rörande döfstumundervisningens ordnande, tillåter jag mig sammanfatta dem under följande hufvudpunkter: 1) skolpligtigheten, 2) undervisningen och metoderna derför, 3) döfstumskolorna, 4) skoldistriktet, 5) skolstyrelserna, 6) lärarne, 7) läroanstalterna för öfveråriga döfstumma, 8) inspektionen, 9) undervisningen för blinda döfstumma, 10) kostnaderna samt 11) öfvergångsförhållandena.

1) Skolpligtigheten.

*Skolpligtighe-
tens nödvän-
dighet.*

Vid hvarje sådant organisationsförslag som det förevarande blir första frågan den, om undervisningen, som är att ordna, skall vara obligatorisk eller icke. Redan 1876 års Riksdag anhöll om uppgörande af ett sådant förslag, att lagstadgad undervisning kunde beredas *alla* i undervisningsåldern varande döfstumma barn. Åt de särskilda komiterade, som af Eders Kongl. Maj:t tillsattes för att afgifva förslag till döfstumundervisningens ordnande, lemnades uttryckligen till uppgift att verkställa utredning angående frågan om obligatorisk undervisning för de döfstumma, och den första af de hufvudpunkter, hvori komitén sammanfattar sina åsigter, är, att undervisningen för döfstumma bör göras *obligatorisk*. Sistlidna års Riksdag framhåller i sin skrifvelse i ärendet, att beredandet af undervisning och uppfostran åt samtliga döfstumma barn i vårt land är en humanitetsfråga af framstående vikt, som ju förr desto hellre bör vinna sin lösning, och tillägger, att, utom det att först derigenom den i 1842 års

folkskolestadga uttalade grundsats, att alla i skolåldern varande barn böra till undervisning i skola inställas, skulle varda förverkligad, torde äfven böra ihågkommas, att det döfstumma barnet i vida högre grad än det fullsinnade är i behof af undervisning. I allo instämmande i nyssberörda yttrande, anser äfven jag samhällets förpligtelse vara att tillse, det tillbörlig undervisning, i den omfattning jag här nedan föreslår, ovilkorligen beredes åt dessa vanlottade.

Tager man derefter i betraktande, hvilka i skolåldern varande barn, som böra äläggas skolgång, är det tydligt, att undantag skall göras med afseende å dem, som bevisligen erhålla nöjaktig undervisning genom föräldrars eller målsmäns försorg i hemmet eller annorstädes. Beträffande öfriga döfstumma inom skolåldern, anser jag lika med komitén, att till sådana, hvarå skolpligtigheten är tillämplig, böra hänföras icke allenast de, hvilkas döfhet är medfödd eller i den spädare åldern uppkommit, utan äfven de, hvilkas döfhet inträdt efter talförmågans utveckling, och hvilka för stumhets förebyggande hafva behof af döfstumlärares handledning, äfvensom att hit jemväl böra räknas de sinnesslöa döfstumma, som efter behörig pröfning befinnas vara i döfstumskola bildbara. Deremot har jag en annan uppfattning än komitén med afseende å de döfstumma, som tillika äro blinda, och anser dem *icke* böra drabbas af skoltvånget. Ett tillräckligt skäl för denna min åsigt finner jag redan deri, att den undervisning, som för dem kan ifrågakomma, icke är sådan, att den låter hänföra sig till döfstumundervisning. Hvarje metod, hvarigenom döfstumbildningen skall tillgodoses, har nemligen sin hufvudsakliga utgångspunkt i synförmålsens. Här är den, som skall undervisas, i saknad af dessa, och det är allenast genom de tre sinnen: känsel, smak och lukt, som kunskapen kan bibringas honom. Angående omfånget af den undervisning, som under dessa ytterst ogynsamma förhållanden kan honoin meddelas, har man synnerligen ringa erfarenhet, och denna undervisning förutsätter icke blott mödosamt arbete, utan äfven ett sådant tålmod, att det knappast kan tänkas förefintligt annat än hos någon enstaka person, som af uppoffrande människokärlek vill deråt egna sig. I den anstalt för blinda döfstumma, som af lärarinnan Elisabeth Nordin, född Anrep, anordnats i Skara, och för hvars uppehållande anslaget till understöd och uppmuntran åt mindre uppfostringsanstalter för medellösa döfstumma och blinda barn, jemlikt medgifvande af 1886 års Riksdag, inom ett visst begränsadt belopp hittills anlåtats, hafva vunnits bevis på hvad som kan uträttas för utbildningen af dessa olyckliga. I likhet med hvad min närmaste företrädare nyssnämnda är yttrat till statsrådsprotokollet i denna fråga, anser äfven jag, att tiden

*Skolpligtighe-
tens omfatt-
ning.*

ännu icke är inne att vidtaga mera omfattande åtgärder för denna undervisnings ordnande, utan att man tills vidare bör stanna vid att samla ytterligare erfarenhet och anställa försök för att utröna, huru och i hvad mån det är möjligt att genom sorgfällig handledning utveckla dessa vanlottades förståndsförmögenheter och meddela dem någon handfärdighet. Skulle erfarenheten derefter visa, att undervisningstväanget lämpligen bör utsträckas äfven till dessa, så kan sådant lätt nog stadgas framdeles.

Likaså torde — och i detta fall är jag med komitén ense — de döfstumma, som tillika äro idioter eller sinnesrubbade, såsom icke mottagliga för någon egentlig undervisning, ej heller kunna hänföras till dem, hvarom detta organisationsförslag har att handla. Plats för dem bör beredas i anstalter för sinnesslöa eller andra dylika välgörenhetsinrättningar.

Tiden för skolpliktighetens inträdande.

Den frågan framställer sig härefter: vid hvilken ålder bör skolpliktigheten inträda? — Vid besvarandet af denna fråga förutskickar komitén en erinran derom, att mottagligheten för undervisning i allmänhet är större i de yngre åren, och att särskildt för den döfstumme möjligheten att lära sig tala är i väsentlig mån beroende deraf, att hans undervisning tager sin början, medan talorganen ännu bibehålla sin naturliga mjukhet. Vidare fäster komitén uppmärksamheten å angelägenheten deraf, att de döfstumma barnens undervisningstid ej utsträcker öfver den ålder, då de böra komma i tillfälle att genom arbete bidra till sin utkomst, i följd hvaraf den döfstummes inträde i skola helst bör taga sin början »vid det sjunde lefnadsåret».

Enär i särskilda fall hinder kunna förefinnas med afseende på ett och annat barn dels i dess egen kroppssvaghet, dels i skolans anordningar för lärjungars intagande vid nu nämnda ålder, anser komitén emellertid det böra lemnas vederbörande skolstyrelse öppet att i samråd med föräldrar och målsmän närmare bestämma den tid i åldern mellan 7 och 10 år, då undervisningen i döfstumskolan bör för hvarje barn taga sin början. I afseende å åldern, då barn må i skolan intagas, anser jag lämpligast, att denna, likasom med afseende å de fullsinnade barnen är fallet, räknas från och med det år, under hvilket barnet fyller sju år. Att äfven här ett uppskof med skolgångsskyldighetens inträdande bör få ega rum, synes vara tydligt. Jag finner dervid intet skäl att frångå folkskolestadgans bestämmelse, att detta uppskof ej må utsträckas längre än till det år, under hvilket barnet fyller nio år, derest icke sådant i följd af skolans anordnande med intagning allenast hvartannat år ovilkorligen påkallas, i hvilket fall ytterligare ett års uppskof bör få ega rum.

Hvad beträffar tiden för skolpligtighetens upphörande är denna be-^{Tiden för skol-}roende på lärotidens längd. Komitén erinrar i berörda hänseende derom, ^{pligtighetens} att lärotiden i de svenska döfstumskolorna, före den tid dess betänkande ^{upphörande.} afgafs, vexlat mellan 2 och 8 år, samt att i allmänhet sexårig kurs fått gälla såsom fullständig, och yttrar derefter följande:

»Numera har man emellertid funnit, att äfven den sexåriga lärotiden är för knappt tilltagen för att bibringa lärjungen det mått af kunskaper och den utbildning, som ingått i de nuvarande skolornas plan. Bestämmer man döfstumskolans uppgift, på sätt komitén angifvit, blir deraf en nödvändig följd, att en utsträckning måste ske af lärotiden. En tillökning deri blir erforderlig icke allenast med afseende å de många och stora svårigheter, som möta vid att lära den döfstumme tala, der undervisningen meddelas efter talmetoden, utan äfven för att höja måttet af lärjungens insigter i de särskilda skolämnena till närmaste öfverensstämmelse med det fullsinnade barnets kunskaper vid dess utträde ur folkskolan. Och om än i de fall, der talmetoden icke användes, den tid besparas för undervisningen, som eljest åtgår för talets inlärande, synas likväl de höjda anspråken på lärjungens skolbildning och den omständigheten att de lärjungar, hvilka hänvisas till undervisning efter skrifmetoden, oftast äro de mindre begåfvade, hvilka dessutom skola undergå minst en läsetermins prøfvotid i talskola, som knappast får anses ingå i den egentliga lärotiden, utgöra tillräcklig anledning att äfven för skrifskolorna utsträcka undervisningstiden i samma grad som för talskolorna. Vid dessa förhållanden har komitén ansett lärokursen böra så väl för tal- som skrifskolorna sättas till minst 8 år, en tid, som ingalunda kan anses särdeles lång, om man erinrar sig, att det fullsinnade barnet, hvilket inträder i skolan med *full förmåga* att begagna undervisningen, vanligen behöfver 6 till 8 år för att inhemta det för folkskolan bestämda måttet af kunskaper.»

Bristen på just denna förmåga hos det döfstumma barnet — i saknad som det är icke blott af all kannedom om språket utan ock om de allra enklaste begrepp — och den långa tid, som åtgår att bibringa det samma en, om ock ringa, kunskap om språket och de alldagliga förhållandena, synas mig lätt förklara, att lärotiden i döfstumskolan måste erhålla en större utsträckning, om något resultat med skolarbetet skall vinnas. Insiqt härom har ock temligen allmänt vunnits under den tid, som förflutit sedan komiténs betänkande afgafs, och lärotiden är numera i våra mera betydande döfstumskolor 7- å 8-årig. På dessa skäl anser jag, med fullt erkännande af nödvändigheten att den döfstumme i god tid får träda i arbete å det område, der han måste söka sin framtida bergning,

komiténs förslag i afseende å lärotidens utsträckning böra gillas, dock med den ändring, att samma tid, i stället för minst åtta år, bestämmas att *i allmänhet* utgöra åtta år. Genom en dylik bestämmelse skulle lemnas öppet att, der omständigheterna så påkallade, medgifva nödig förlängning eller förkortning i lärotiden. Det förra kan ej undvikas, om barn af sjukdom eller oförmåga att följa undervisningen blir qvarsittande i någon klass. Förkortning i lärotiden bör naturligtvis ega rum, derest barnet på kortare tid, än den såsom regel föreslagna, inhemtat sådana kunskaper och nått den utveckling, att det kan från skolgång befrias, något som ofta måste inträffa med dem, som vid en något längre framskriden ålder blifvit döfva. Likaledes torde en sådan förkortning vara på sin plats, om barnet är så svagt begåfvadt, att dess fortsatta vistelse i skolan visar sig vara gagnlös. I sistnämnda fall bör dock barnet icke få skiljas från skolan, med mindre inspektören pröfvar sådant vara lämpligt.

Ordningsföre-
skriffter.

För förverkligandet af stadgandet om skolpligtigheten torde, på sätt komitén föreslagit, böra bestämmas, att skolans styrelse från skolrådet i hvarje församling inom distriktet å viss tid årligen skall bekomma fullständig förteckning å alla döfstumma i skolåldern samt i öfrigt erforderliga upplysningar, äfvensom att, med iakttagande af föreskrifna formaliteter, barnen böra, för den händelse föräldrar eller målsmän skulle vägra utlemna dem till undervisning, öfversändas till skolan för att der undervisas.

Totalantalet
skolpligtige.

Nödigt är att här afgifva en redogörelse för ungefärliga antalet af de barn, hvilka, sedan den ifrågasatta bestämmelsen om skoltvånget i dess helhet trädt i tillämpning, befinna sig i de åldersgrupper, att undervisning åt dem samtidigt måste beredas. Då skolåldern börjar med det år, under hvilket barnet fyller 7, 8 eller 9 år eller, med andra ord, då det inträder i sitt 8:e, 9:e eller 10:e år, samt fortgår under åtta års tid, gäller alltså att finna antalet af dem, som befinna sig inom åldersgrupperna 7—14, 8—15 och 9—16 år eller, med andra ord, antalet af dem, som äro i 8:e—15:e, 9:e—16:e och 10:e—17:e åren. I den första af dessa grupper befunno sig, enligt till ecklesiastikdepartementet infordrade uppgifter, som afse förhållandena vid 1885 års slut och som äro sammanförda å bilagda tabeller, 760, i andra 775 och i tredje 760. Medeltalet af dessa siffror utgör 765. Af de i samma åldersgrupper varande sinnesslöa döfstumma, till antalet 99, torde vid pass hälften eller 49 kunna antagas vara *bildbara*. Sammanlägges sistnämnda siffra med nyss berörda tal 765, uppkommer summan 814, som skulle utgöra det totalantal barn, för hvilket de blifvande sko-

lorna skulle hafva att ansvara. Denna siffra understiger den summa 862, hvartill komitén vid sina beräkningar, som stöddes på förhållandena vid 1877 års början, kommit. Att någon minskning i antalet bildbara döfstumma i dessa åldrar egt rum under den tid, som förflutit sedan komiténs betänkande afgafs, är knappast antagligt, helst totalantalet döfstumma, som af komitén angafs till 4,639, enligt 1885 års uppgifter skulle utgöra 4,954. Sannolikare är, att skiljaktigheten beror på felaktighet i de statistiska primäruppgifterna. Det relativt lika resultat, till hvilket man emellertid på grund af dessa uppgifter från skilda tider kommit, synes mig innebära en viss garanti för att siffrorna på det stora hela äro tillförlitliga, och jag föreställer mig, att, om medeltalet skolpligtige i de förenämnda åldersgrupperna, då den nya organisationen slutligen blifvit genomförd, antages komma att uppgå till 900, man skall hafva funnit en siffra, som bör komma den verkliga ganska nära.

2) Undervisningen och metoderna därför.

Döfstumundervisningen bör, enligt komiténs uttalande, bland annat Språket, bildnings- och meddelelse-medel. gå ut derpå, att den döfstumme må, så vidt ske kan, lära sig tala det språk, som begagnas af hans fullsinnade medmenniskor, eller åtminstone tillägna sig detta språk i sådan omfattning, att han förmår läsa och skriva detsamma. Visst är, att språket, tänkt i dess vidsträcktaste omfattning eller såsom medel att, vare sig genom tal, skrift eller tecken, gifva uttryck åt egna och taga del af andras tankar, är vilkoret för utvecklingen af den döfstummes själsanlag. Det är kring språket, taget i denna omfattning, som hela den öfriga undervisningen sluter sig så, att den döfstummes utbildning i öfrigt endast steg för steg kan försiggå i samband med utdaningen af hans språkliga insigter. Språket är sålunda själfva det egentliga *bildningsmedlet*. Men det har dessutom en annan uppgift. Såsom komitén anmärker, gäller det att genom döfstumundervisningen bryta det isoleringstillstånd, hvori den döfstumme till följd af sitt lyte befinner sig, och att åstadkomma en andlig förbindelse mellan honom och hans omgivning. Härtill finnes intet annat medel än språket, språket i egenskap af *meddelelsemedel*.

Men huru olika är icke den ställning, i hvilken de döfstumma och de fullsinnade barnen befinna sig, då fråga är om deras införande i språket? Väsentligen genom *hörsele*n fattar det senare barnet hvad andra tala och lär sig själf att tala, och såmedelst finnes språket för detsamma, redan innan dess undervisning börjar. För det döfstumma barnet åter är *synen*

det sinne, som skall förmedla uppfattningen af språket. Endast med några torftiga åtbörder är det i stånd att vid sin ankomst till skolan gifva uttryck åt känslor och önskningsar, och utan särskildt afpassad undervisning är språket för detsamma otillgängligt. Mångahanda äro de egendomligheter, som häraf uppstå, och hvartill hänsyn vid undervisningens ordnande måste tagas.

Jag anhåller nu att få lemna en öfversigt af de tre metoder, mellan hvilka man vid undervisningen har att välja för att låta språket i dess ofvanberörda dubbeluppgift såsom bildnings- och meddelelsemedel komma de döfstumma till godo. Dessa metoder benämnas: 1) *teckenmetoden*, 2) *skrifmetoden* samt 3) *talmetoden*.

Teckenmetoden.

För den döfstummes öga och inbillningskraft kan icke gerna finnas något mera tilltalande meddelelsemedel än åtbördsspråket. Sedt enbart ur synpunkten af hvad som för den döfstumme faller sig naturligast, intager af denna anledning den ursprungliga *tecken- eller åtbördsmetoden* första rummet. Grundadt på sträfvandet att genom gester och rörelser, så att säga i luften afbilda tingen, och att genom ansigtsuttryck och miner beteckna tycken och känslor, har detta åtbördsspråk visserligen erhållit en del lagar, hvilka det har att följa. Men, lätt att af den döfstumme tillegnas och begagnas såsom meddelelsemedel, har detsamma — obestämdt och mångtydigt som det är, i saknad af bindeord och ändelser — det felet att förläda den döfstumme till ytlighet i tänkandet, derigenom att han, utan att binda sina tankar vid några ord, får låta dem, oftast oklara i sig sjelfva, framskymta genom sväfvande åtbörder.

Skrifmetoden.

En metod, som icke sällan förväxlas med teckenmetoden, är *skrifmetoden*. Denna metod skiljer sig emellertid från teckenmetoden derutinnan, att den döfstumme genom densamma *utan* tillhjälp af åtbörder införes i vårt vanliga språk. Detta sker hufvudsakligen i skriftens vanliga form. För att utgöra en behöflig stödjepunkt för minnet äfvensom för att befordra snabbheten såväl vid sjelfva undervisningen som vid det inbördes umgänget, använder man vid denna metod, jemte den vanliga skriften, ett vigare sätt för bokstäfvernas formande, än det allmänt brukliga, nemligen det s. k. handalfabetet. Detta handalfabet är emellertid icke att förväxla med de tecken eller åtbörder, som under teckenmetoden äro omtalade. Genom handalfabetet kan den döfstumme med samma noggrannhet som med tal eller vanlig skrift framställa hvarje ord han tänker. Dess olägenhet består naturligtvis deri, att den döfstumme genom detsamma icke kan

meddela sig med människor i allmänhet; men lättlärdt, som det är, låter det sig godt använda såsom meddelelsemedel emellan den döfstumme och hans närmaste omgifning.

Såsom ett högsta mål för döfstumundervisningen står den döfstummes *Talmetoden.* införande i språket genom *talmetoden*, då ju talet är det förnämsta meddelelsemedlet människor emellan. Man får dock, vid sträfvandet att lära den döfstumme att tala, icke förbise de för en hvar uppenbara svårigheter, som härför möta. Då det vid den närmast förut omförmälda metoden var från handens och fingrarnes rörelser, som den döfstumme hade att uppfatta språket, då detsamma ej genom skriften framställes, är det här från de hastigt försvinnande linier, den talandes läppar bilda vid ordets utsägende, som den döfstummes öga, understödt af ett instinktmessigt uppfattande af den talandes ansigtsuttryck, har att utleta det sagda ordet. När derefter den döfstumme sjelf skall låta sina talorgan verka för att frambringa talet, lemnar hans öra ej någon vägledning, om huru det af honom sjelf uttalade ordet ljuder. Genom synen, och i vissa fall med tillhjälp af känseln, har lärjungen först att utleta, huruledes lärarens läppar och halsmuskler samverka för att i det ohörda ordet beteckna ett visst föremål. Ledd af sin känsel, skall lärjungen sedermera ställa sina egna talorgan i alldeles samma ställning för att sjelf frambringa samma ord. Talets inhemtande, som för den fullsinnade går likasom af sig sjelft, är för den döfstumme en konst så stor, att man med rätta kan häpna öfver, att den kan inläras. Trots de oerhörda svårigheter, som häremot möta, har dock det arbete, som af erfarne döfstumlärare nedlagts i sådan rigtning, i talrika fall ledt till det åsyftade målet. Ej underligt är, att dessa lyckliga resultat framkallat och framkalla, så att säga, en hänförelse att på detta sätt återgifva allt flera och flera döfstumma såsom talande åt samhället. Jag inser till fullo talets stora betydelse och delar komiténs åsigt, att talmetoden alltid bör i första hand användas vid döfstumundervisningen, på det att, om möjlighet finnes att utbilda den döfstumme medelst denna metod, sådant må ske. Men mig synes det vara uppenbart, att för icke få döfstumma talet och afläsningen innebära så många och stora svårigheter, att för all den myckna rent mekaniska öfning, som talmetoden nödvändigt har med sig, den andliga utveckling, hvaraf äfven mindre begåfvade döfstumma genom användning af en för dem lättare lärometod kunde vara mäktiga, lätt kan komma att hämmas. Och man gör visserligen icke den döfstumme någon tjänst, om man för att lära honom uttala och afläsa ett eller annat enstaka ord uppoffrar hans själsutveckling i öfrigt.

Jag tillåter mig i sammanhang härmed beröra en på detta område

omtvistad fråga. Man erkänner numera temligen allmänt, att en ej ringa del döfstumma, särskildt de mindre begåfvade, aldrig kan erhålla någon verklig färdighet i tal och afläsning. Men huru stor procent af de döfstumma denna del utgör, derom hafva åsigterna varit och äro ännu ganska skiftande. Under det att reservanten mot komiténs betänkande anser omkring 80 procent af samtliga döfstunma vara egnade att undervisas efter talmetoden, beräknar komitén antalet döfstumma, som med framgång kan undervisas efter denna metod, icke högre än till vid pass 60 procent, och erfarne döfstunlärare finnas, som sätta denna procent ännu lägre. Att denna procent skall vexla, beroende på lärarnes större eller mindre förmåga att meddela undervisning efter talmetoden samt på mer eller mindre gynsamma förhållanden med afseende å skolans organisation, är obestriddigt. Men en annan väsentligare faktor måste ock härvid tagas med i räkningen. Denna faktor är storleken af de anspråk, man ställer på tal- och afläseförmågan. Det klagas ofta nog öfver, att hvad den döfstumme talar låter afskräckande och är för de flesta obegripligt. Likaså hör man ej sällan sägas, att den döfstumme förstår endast den eller den personen, från hvil- kens läppar han är van att afläsa talet och som begagnar vissa för honom kända uttryckssätt. De större eller mindre fordringar, man i detta fall uppställer, måste mera än allt annat verka afgörande på denna omtvistade fråga eller den så kallade procentfrågan.

*Skrifningens
betydelse.*

Men hvilket af dessa tre undervisningssätt än användes, bör skrifningens betydelse alltid fasthållas. Må väl vara, att densamma såsom meddelelsemedel är obeqväm. Ett är dock visst, att den allmänt förstås af fullsinnade människor, och att vid döfstumundervisningen, likasom vid all annan undervisning, skrifningen, använd i förening med läsning, i många fall bättre än talet verkar till tankekraftens utbildning.

*Valet af
undervisnings-
metod.*

Öfvergår man nu till frågan, om hvilket det lämpligaste förfarandet vid döfstumundervisningen må vara, för att denna skall kunna lända till största gagn och välsignelse, finner man att väsentligen tvenne olika grund- åskådningar hos de sakkunnige för närvarande göra sig gällande. Å ena sidan fasthålla den exklusiva talmetodens anhängare vid talets afgjorda före- träde såsom meddelelsemedel och anse döfstumundervisningens förnämsta uppgift vara att, så vidt någon möjlighet finnes, bibringa den döfstumme viss *talfärdighet*, äfven om denna färdighet blir hufvudsakligen mekanisk och af ytterligt inskränkt omfattning. Å andra sidan framhäfves, att undervisningens högsta mål är den döfstummes *själsutveckling*, och att denna måste sättas i första rummet, talet i det andra. Enligt sistberörda åsigt eger hvar och en af de tre omförmälda metoderna sina

företräden, den ena för en art af döfstumma, den andra för en annan, och ingen anledning förefinnes att likasom fastslå undervisningen vid en af dem. Valet mellan dem alla bör hållas öppet, och hvar och en lemnas det tillfälle till utveckling, hvaraf den är mäktig. Finnas icke hos lärjungen nödiga förutsättningar för hans verkliga utbildande genom talmetoden, både i afseende å själsanlag samt tal- och afläseförmåga, bör han, enligt den uppfattning, hvilken gör sig gällande hos dem, som omfatta sistnämnda åsigt, undervisas efter den metod, som dernäst erbjuder de största garantierna för hans andliga utveckling, eller skrifmetoden, och först om hans begåfning är så ringa, att han ej kan framföras genom denna metod, bör teckenmetoden användas. En af döfstumundervisningens viktigaste uppgifter blir då att utfinna, hvilken metod som för hvarje döfstumt barn, med hänsyn till dess egendomliga begåfning och anlag, är mest passande. Jag håller emellertid före, att man icke genom något lagbud bör slita tvisten mellan dem, som kämpa för dessa skilda åsikter, utan att åt de olika skolornas lärare och styrelser bör lemnas en ej ringa grad af frihet att i detta fall handla efter bästa öfvertygelse. Och af den vidsträcktare erfarenhet, som sålunda under fullt organiserade förhållanden skall inhemtas, kommer helt visst att framgå det tillförlitligaste och bästa svaret på frågan, hvilket tillvägagående, som är det lämpligaste för vinnande af det bästa resultat.

Indelade, på sätt jag nedan kommer att visa, efter begåfning och anlag Undervisnings- på skolans olika linier, böra de döfstumma undervisas i de läroämnen, ämnen. som enligt gällande folkskolestadga i folkskolan förekomma, med undantag naturligtvis af det ämne, hvari undervisning för döfstumma ej kan ifrågakomma, eller sång. Undervisningen bör likväl meddelas endast till *ungefär* samma omfattning som i folkskolan och med den begränsning, som, med hänsyn särskildt till mindre begåfvade döfstumma, påkallas samt med iakttagande deraf, att bland undervisningsämnena *slöjden* skall intaga en alldeles särskild och framstående plats. Komitén yttrar härom:

»Hvad särskildt angår yrkesbildning för de döfstumma, skulle det kunna synas, som borde komitén, då den uttalat sig för döfstumskolans likställighet med folkskolan i afseende på lärjungarnes intellektuella utbildning, förorda en dylik likställighet jemväl i fråga om yrkesundervisning och följaktligen anse all egentlig yrkesbildning böra vara främmande för döfstumskolan, likasom den är det för folkskolan, der blott slöjdundervisning kan ifrågakomma. Så till vida hyllar ock komitén en sådan åsigt, att den anser yrkesbildningen vara för döfstumskolan endast en sekundär uppgift, som för densamma eger sin betydelse i främsta rummet såsom ett

medel att utveckla och stärka den döfstummes kroppskrafter och på samma gång bereda honom en nyttig omvexling mellan skolans intellektuella öfningar. Då likväl den döfstumme i allmänhet torde komma att lemna skolan vid högre ålder, än hvad fallet merendels är med de i folkskolan undervisade barnen, och färdighet i något yrke under alla förhållanden är af vigt för den döfstumme, måste i döfstumskolorna någon uppmärksamhet egnas äfven åt yrkesundervisningen; och särskildt blir sådant nödigt i de skolor, der lärjungen åtnjuter bostad och föda på stället, och der således uppfostran i hemmet icke kan påräknas såsom ett medel att fullständiga den utbildning, som erhålles i skolan. En något längre drifven yrkesundervisning i döfstumskolorna påkallas dessutom af det kända förhållandet, att de döfstumma, äfven efter avslutad lärokurs, endast med svårighet blifva emottagna i lära hos yrkesmän, hvarför det måste anses önskvärdt, att åtminstone den grundläggande yrkesbildningen må kunna meddelas de döfstumma i skolan».

Jag instämmer till alla delar i detta komiténs yttrande, dock med det af komitén i dess förslag till stadga för döfstumundervisningen intagna tillägg, att vederbörligen tillses, att, genom arbetet med lärjungens utbildning i handaslöjd och handtverk, den intellektuella undervisningen ej lider intrång eller barnens krafter öfver måttan tagas i anspråk.

Undervisningstiden. I afseende å undervisningstidens utsträckning har jag redan, i sammanhang med frågan om skolpligtigheten, yttrat mig och dervid föreslagit, att denna tid måtte bestämmas till åtta år.

Beträffande den årliga lärotiden har komitén föreslagit densamma till 40 veckor. Af åtskilliga döfstumlärare har ifrågasatts, huruvida icke denna tid skulle kunna inskränkas till 38 veckor. För de döfstumma vida mer än för de fullsinnade är fara för handen att de under ferierna glömma, hvad som under lärotiden inhemtats, något som för den döfstumme är så mycket allvarsammare, som det han glömmet, är icke blott ett och annat i de olika läroämnena utan sjelfva språket, som kräfver en ständig öfning för att icke hos honom gå förloradt. Man bör därför gå till väga med mycken varsamhet, då fråga är om feriernas utsträckning. Då emellertid särskilda omständigheter möjligen kunna föranleda dertill, att sådan utsträckning i ett eller annat fall kan blifva önskvärd, anser jag det böra öfverlemnas åt skolstyrelserna att bestämma, huruvida någon begränsning i den årliga undervisningstiden af 40 veckor må ega rum, dock att denna tid aldrig må få understiga 38 veckor.

3) **Döfstumskolorna.**

Nuvarande för döfstumma i den egentliga skolåldern afsedda undervisningsanstalter äro, förutom allmänna institutet för döfstumma å Manilla, Tysta skolan i Stockholm, Upsala läns döfstumskola i Upsala, Gefleborgs läns förenings döfstumanstalt i Bollnäs, döfstumanstalten i Linköping, döfstuminstitutet i Hjorted, döfstuminstitutet i Karlskrona, Skånes anstalt för döfstumma i Lund, Elfsborgs läns döfstumskola i Venersborg, Örebro läns döfstumskola i Örebro, Kopparbergs läns döfstumanstalt i Falun, Tysta skolan i Rephult, Göteborgs landstings döfstumanstalt å Nya varfvet, Vermländska institutet för döfstumma å Gumpetan samt Vesternorrlands läns döfstumskola i Hernösand. De allra flesta af dessa anstalter, som äro upprättade dels af landsting, dels af föreningar, dels ock af enskilda, torde utan synnerliga svårigheter på ett eller annat sätt kunna inpassas i den nya organisationen.

Nuvarande skolor och Manillas ställning.

En alldeles särskild ställning bland landets nuvarande döfstumskolor intager institutet å Manilla. Ända intill slutet af 1850-talet var detta den enda döfstumanstalten i riket. Vida mera omfattande än någon af de öfriga både i afseende å lokaler, lärarekrafter och lärjungeantal, förfogar detsamma öfver donationsmedel, uppgående enligt 1887 års bokslut till ett sammanlagdt belopp af 442,219 kronor 4 öre. Af dessa medel är en del donerad för vissa bestämda ändamål, en annan utan närmare angifvande af ändamålet; ett belopp, uppgående i rundt tal till icke mindre än 223,000 kronor, är lemnadt med fri dispositionsrätt till så väl kapital som ränta. För institutet är särskildt reglemente fastställt af Kongl. Maj:t, och vården af detsamma och förvaltningen af dess angelägenheter besörjas af en utaf Kongl. Maj:t tillförordnad direktion.

Enligt komiténs förslag skulle Manilla för framtiden erhålla en särskild undantagsställning. Vål skulle detta, under namn af Kongl. döfstuminstitutet, liksom öfriga af komitén föreslagna döfstumskolor, uppsamla elever från ett visst bestämdt distrikt och alltså upphöra att vara en institution för hela riket. Men förhållandet mellan Manilla-institutet och dess distrikt skulle blifva ett väsentligen annat än det, beträffande de öfriga döfstumskolorna ifrågasatta, enär institutet skulle blifva en statsanstalt, med hvars förvaltning distriktet icke skulle hafva något att skaffa, och i hvilken distriktets elever mot viss årlig afgift skulle undervisas. Stat för institutet skulle fastställas af Eders Kongl. Maj:t och Riksdagen, och direktionen skulle fortfarande förordnas af Eders Kongl. Maj:t. Men icke blott i ekonomiskt och administrativt utan äfven i pedagogiskt hänseende var Manilla afsedt att skilja sig från öfriga döfstumskolor, i det att detsamma, med hvilket skulle

förenas ett seminarium för lärarebildningen, skulle blifva en normalskola för döfstumundervisningen. Vid framställandet af ofvanberörda förslag utgår komitén från den förutsättningen, att Manilla-institutet varit och fortfarande vore en statsinstitution. Då jag för min del icke kan gilla denna af komitén, likasom af andra, omfattade åsigt, anhåller jag att till stöd för min uppfattning få anföra följande.

Såsom allmänt är känt, har man att söka detta instituts uppkomst i en under första decenniet af innevarande århundrade af protokollssekreteraren Pär Aron Borg i dennes hem öppnad enskild undervisningsanstalt för döfstumma och blinda.

Under åren 1819—1840 var institutet inhyst i förhyrda lägenheter å Manhem och Manilla holme. Sistnämnda år inköptes dessa byggnader för institutets egna medel. Dessa byggnader omändrades och förbättrades flera gånger på institutets bekostnad, utan att staten dertill medverkade. Till institutets nuvarande lokaler, som kostat 347,438 kronor 22 öre, har deremot staten bidragit med 157,500 kronor. Återstoden af byggnadskostnaden har bestridts af institutets egna medel. Genom gåfvobref af den 19 januari 1846 upplät Konung Oscar I under vissa vilkor lägenheten Öfre Manilla till institutet. Enligt resolution af den 30 november 1883 har Eders Kongl. Maj:t sjelf behagat för sin regeringstid öfverlåta besittningsrätten till den grund, hvarpå institutet nu befinner sig, eller till lägenheten Manhem, Manilla holme, förut Tolförsholmen kallad, äfvensom Öfre Manilla, att ensamt utan någon afgift af allmänna institutet för döfstumma innehafvas, med full eganderätt dessutom till alla å Öfre Manilla i gåfvobrefvet den 19 januari 1846 omnämnda hus och åbyggnader mot vissa vilkor.

Af Riksdagen hafva gång efter annan, särskildt under århundradets förra hälft, anvisats anslag till allmänna institutet å Manilla, för att desamma från rikets olika delar måtte mottaga döfstumma och blinda barn till undervisning och uppfostran. Enligt 14 § af ännu gällande reglemente för institutet af den 19 juni 1846 åligger det institutet att för de anslag af statsmedel, som institutet åtnjuter, meddela kostnadsfri vård m. m. åt ett visst antal gratister från hvarje af rikets stift och från hufvudstaden.

Intet af allt detta berättigar till antagandet, att institutet, för hvilket stat ej är af Kongl. Maj:t fastställt, är något annat än en under kongl. personers beskydd, genom frikostiga donationer af enskilda, utvecklade välgörenhetsinrättning, till hvilken staten lemnat och lemnar rikliga bidrag. Att under sådana förhållanden föreslå en undantagsställning för Manilla gent emot öfriga döfstumskolor anser jag ej vara lämpligt. Likställt med dessa, med afseende å sin verksamhet såsom döfstumanstalt, synes det-

samma jemväl böra till sitt distrikt intaga en ställning väsentligen lika med den, som öfriga döfstumskolor intaga till sina distrikt. Då de förändringar i institutets nuvarande ekonomiska och administrativa förhållanden, som, ifall här framlagda förslag till döfstumundervisningens organisation godkännes, skulle uppkomma, omedelbart sammanhänga med och bero på dess förvandling från en för hela riket gemensam institution till skola för ett eget distrikt, skall jag under nästa punkt, hvilken angår skoldistriktet, vidare behandla denna fråga.

Jag torde härefter få öfvergå till en redogörelse för de blifvande döfstumskolornas yttre anordning och skall dervid först tillse, huru densamma måste gestalta sig, för den händelse alla de *tre* olika undervisningsmetoderna, eller tal-, skrif- och teckenmetoderna, *i samma distrikt* komma att tillämpas. Till en början är då tydligt, att för bestämmandet af den metod, efter hvilken barnen böra undervisas, en särskild *intagnings-* eller *profklass* måste anordnas. Man anser numera temligen allmänt lärokursen i denna intagningsklass böra vara ettårig, och någon anledning att frångå denna åsigt synes mig icke hvad angår den blandade skolan vara för handen. Då i den nyssberörda skolan ett af de förnämsta villkoren för att undervisningens ändamål skall uppnås, är att rätta valet träffas med afseende å den metod, som för hvarje döfstunt barn, med hänsyn till dess egendomliga begåfning och anlag, är mest passande, framgår deraf, att för denna skolas utveckling synnerlig vikt ligger uppå, att nämnda intagningsklass väl och ändamålsenligt ordnas. Den säregna uppgift, som tillkommer dervarande lärare att i första rummet undersöka och utleta anlagen, och nödvändigheten för lärarne att på detta stadium sysselsätta sig med allenast ett och ett barn i sänder, allt detta ger åt denna profklass en alldeles särskild karakter och gör den till en anstalt med ett mål i och för sig. Under denna proftid böra ansträngningarna framför allt riktas på att, så vidt möjligt, hos barnet framlocka förmågan att fatta och förstå enkla språkljud och ord samt att sjelft återgifva sådana. Efter proftidens slut hänvisas de, hos hvilka en sådan förmåga förefinnes, till fortsatt undervisning efter talmetoden. At dem, med hvilka detta ej varit förhållandet, anvisas plats till undervisning efter skrifmetoden. I sista rummet, och allenast då nöjaktig utbildning ej synes kunna åstadkommas med någon af dessa metoder, bör hänvisning till undervisning efter teckenmetoden ega rum. De barn, som äro idiotiska, afskiljas helt och hållet från undervisning i döfstumskola. Denna vid proftidens slut anställda sofring af de bildbara döfstumma till undervisning efter olika metoder får dock icke betraktas såsom en gång för alla afgörande, så att eleverna under hela

De nya döfstumskolorna.

skoltiden måste likasom fastläsas vid den metod, som *då* befunnits vara för deras utbildning tjenligast. Tvärtom bör man hafva såsom ett ständigt ögonmärke för sig att tillse, om den använda metoden allt fortfarande är för eleven den bäst passande eller ej, så att han i motsatt fall må förflyttas till undervisning efter annan metod; och böra skolornas föreståndare ständigt hafva sin uppmärksamhet rigtad på detta förhållande.

Trots dessa stundom förekommande öfverflyttningar af elever från undervisning efter en metod till undervisning efter en annan, så måste dock, för tillämpningen af hvarje särskild metod, bildas en särskild undervisningslinie. De sålunda i följd af skolans inre organisation uppkommande skilda linierna, som godt kunna förläggas till olika platser, måste derefter, på samma sätt som i vanliga skolor eger rum, allt efter barnens framsteg indelas i skilda klasser — med undantag för teckenlinien, der lärjungarnes ringa begåfning delvis omöjliggör en noggrann kurs- och klassindelning.

Men nödvändigheten af anordnandet af särskild intagningsklass och skolans indelning på skilda linier är icke något för den blandade skolan egendomligt. En dylik anordning erfordras lika ovilkorligt för skolor afsedda för tillämpning af *endast talmetoden*, såvida undervisningen der skall kunna med framgång bedrivas; dervid dock, med hänsyn till de mera obestämda gränserna mellan de olika tallinierna, intet hinder bör läggas mot intagningsklassens fortgående under två år, om sådant anses önskvärdt och af skolans organisation betingas. Sedan det fåtal barn, som i följd af fel i tal- eller synorganen icke kunna undervisas efter talmetoden, afskilts, måste äfven här de återstående allt efter begåfning, tal- och språkförmåga m. m. eller efter förmågan att följas åt i undervisningen fördelas å särskilda linier, med iakttagande likasom i den blandade skolan, att flyttningar mellan linierna företagas, när sådana visa sig nödvändiga; också här måste naturligtvis de särskilda linierna uppdelas i klasser.

Skolans i så väl ena som andra fallet delande i många små afdelningar är nödvändigt af den anledningen, att för undervisningens framgång fordras en likformighet i den samtidigt undervisade barngruppens begåfning och kunskaper, som är af helt annan beskaffenhet än i andra skolor. Den omständigheten, att hörseln ej förmedlar samverkan mellan lärare och lärjunge, gör, att desse oafbrutet, under det undervisningen pågår, måste stå likasom öga mot öga med hvarandra. Men om af *pedagogiska* skäl en sådan långt drifven likformighet inom den barngrupp, som samtidigt undervisas, är nödvändig, och denna grupp ändock enligt sakkunniges åsigt ej bör vara större, än att densamma uppgår till omkring ett tiotal barn, så måste af *ekonomiska* skäl det vara lika

angeläget, att denna grupp kommer att omfatta detta eller åtminstone i det allra närmaste detta antal, på det att icke lärarekrafter onödigt må förlösas. Ur ekonomisk synpunkt och med afseende fästadt å befintliga förhållanden, är det därför nödvändigt, att inom vissa distrikt intagning i skolan endast hvart annat år eger rum, hvarigenom, utan att skoldistriktet behöfva erhålla en så synnerligen stor omfattning, tillräckligt stora klassgrupper kunna bildas. Väl medför sådant af pedagogiska skäl åtskilliga olägenheter, framför allt för de lärjungar, som blifva qvarsittare. Men svårigheterna att erhålla en lämplig distriktsindelning i vårt vidsträckta land synas mig, på sätt som frangår af det förslag till distriktsindelning, jag under följande punkt tillåter mig göra, icke kunna öfvervinnas, med mindre utvägen att anordna döfstumskolor med intagning hvart annat år anlitas.

Här må icke med tystnad förbigås den omtvistade frågan om det *ovillkorliga* särskiljande till på annan ort belägen undervisningsanstalt af dem, som undervisas efter talmetoden, från dem, som undervisas efter annan metod. Komitén uttalade sig principiellt för en dylik skilsmessa. Anledningen härtill är, att, enligt komiténs åsigt, de döfstummas böjelse att använda tecken skulle förleda de efter talmetoden undervisade att — trots alla lärarens ansträngningar att förhindra sådant — då de under lofstunderna sågo sina kamrater begagna teckenspråket, använda detta för dem tilltalande och lättvindiga meddelelsemedel, och att derigenom deras egen utveckling i talet skulle väsentligen hämmas. Då emellertid det icke kunde anses vara tillräckligt ådagalagdt, i hvad omfattning talundervisningen kunde tillämpas och följaktligen ej heller, till hvilken omfattning skilda skolor, ordnade för de olika metoderna, kunde blifva erforderliga, ansåg sig komitén icke kunna föreslå något omedelbart steg i denna riktning. Komitén måste erkänna, att det icke skulle vara med klok hushållning förenligt, om, i samma stund den föreslagna nya organisationen trädde i tillämpning, skilda skolor inrättades, af hvilka måhända inom kort den ena skulle finnas allt för stort tilltagen, den andra åter för inskränkt. På grund häraf uttalade komitén, att »en tids ytterligare erfarenhet vore nödig, innan ovillkorlig skyldighet ålades vederbörande skoldistrikt att anordna dylika *särskilda skolor*, och att under tiden endast borde fördras, att undervisningen efter de olika metoderna meddelades i *skilda lokaler*». Det torde vara allmänt bekant, hvilket ogillande af fackmän å detta område uttalades mot komiténs nyssberörda förslag till uppskof. Reservanten mot komiténs betänkande yrkade, att distriktet måtte, så fort ske kunde, befrias från skyldigheten att draga försorg om de tecknande barnen, och att dessa barn genom statens försorg måtte erhålla undervisning å institutet å Manilla jemte ett annat dylikt, som

borde anordnas på därför lämplig plats. Ännu omfattas denna reservan- tens åsigt af en och annan döfstumlärare.

Under de tio år, som förflutit, sedan komiténs betänkande afgafs, har åtskillig erfarenhet inhemtats rörande döfstummas undervisning, dels uteslutande efter talmetoden i därför särskildt afsedda skolor, och dels efter de skilda metoderna i en och samma skola. Dervid hafva, så vidt jag känner, hvarken i förra fallet ernåtts några afgjort fördelaktigare resultat, eller i senare fallet talundervisningen blifvit afsevärdt lidande. I utlandet likasom hos oss har man iakttagit, att de talande döfstummas oförmåga att med örat uppfatta så väl sina kamraters som sitt eget tal med- fört fel och olater vid deras tal, hvarför man påpekat nödvändigheten att utföra någon särskild kontroll, då de döfstumma tala med hvarandra. Jag känner ock, att i vårt land åtskilliga af dem, som ifrigast stridt för en ovil- korlig skilsmessa, betydligt jemkat sina åsigter. Trots allt detta måste dock erkännas, att tillräcklig utredning ännu saknas för att afgöra, huru- vida icke skilda skolor erfordras, om undervisningen efter talmetoden i fullt mått skall komma till heder. Särskildt skulle ett sådant afskil- jande från tallinien böra gälla de efter teckenmetoden undervisade. Det förefaller mig vara af stor vigt, att denna fråga åtminstone *tills vidare hålles öppen*, och att skoldistriktet lemnas full frihet att hvar för sig äfven i detta hänseende besluta. Meddelas undervisning efter de olika metoderna under samma tak, bör dock fordras, att vederbörliga åtgärder vidtagas, på det att talundervisningen icke må blifva lidande på en sådan anordning.

Frågan om de
tecknandes
undervisande
på statens
bekostnad.

En följd af sistberörda frågas ännu outredda skick är ock, att jag åtmin- stone för det närvarande måste motsätta mig de från vissa håll framställda anspråken på, att staten ensam skulle åtaga sig ansvaret för de tecknande barnens undervisning. Jag gör det så mycket mera, som det ofvan, i sammanhang med redogörelsen för de olika undervisningsmetoderna om- talade, ytterst obestämda procentförhållandet mellan de talande och de tecknande gör det alldeles omöjligt att beräkna vidden af de uppoffringar, som från det allmännas sida för sådant fall skulle erfordras. Dermed vill jag ingalunda förneka, att ju icke i en framtid, om vunnen erfarenhet tydligen visar, att sådant kan vara af gagn för undervisningen i dess helhet, staten torde böra åtaga sig att på särskildt sätt medverka för de tecknandes undervisning. Jag föreställer mig, att i så fall anstalterna för öfveråriga döfstumma skulle — i den mån dessa anstalter fyllt sin nu- varande uppgift — kunna härtill användas.

En väsentlig skilnad i afseende på skolans anordning uppstår om den ordnas såsom *internat* eller *externat*. Hvar och en af dessa skolformer kan, såsom komitén anmärkt, i vissa fall hafva sina särskilda fördelar, och intet skäl förefinnes att icke åt distrikten lemna full valfrihet mellan dem, eller att ordna skolor såsom inter-externat i förening.

4) Skoldistriktet.

Rörande sättet för åstadkommande af en ordnad undervisning för döfstumma, uttalar komitén såsom en allmän grundsats, att omsorgen härför i första hand borde blifva en *kommunal* angelägenhet, för hvars tillgodo-seende kommunen skulle understödjas af staten. De döfstummas relativt obetydliga antal äfvensom denna undervisnings särskilda beskaffenhet, som vid dess ordnande påkallar rikligare tillgångar än de, öfver hvilka församlingen förfogar, måste emellertid, såsom komitén framhåller, hafva till följd, att den förpligtelse, som åligger församlingen gent emot de fullsinnade barnen, bör öfverföras på den större kommun, hvilken i vårt land representeras af landstingsområde och stad, som ej tillhör dylikt område. Härigenom skulle man, såsom komitén yttrar, i sjelfva verket ställa sig på samma grund, som blifvit följd vid folkundervisningens ordnande, endast med den skilnad att den större kommunen, landstingsområdet eller staden, trädde i stället för den mindre, församlingen, och man skulle derjente komma att stödja sig på delvis bestående förhållanden, i det att allredan åtskilliga landsting för sina områden tagit de döfstummas uppfostran om hand. I sin senaste skrifvelse i ännu framhåller Riksdagen, hurusom de nuvarande döfstumanstalerna i allmänhet behöfva omorganiseras och inpassas i en bestämd plan för det hela, så vida undervisningen i dem skall kunna så höjas, att hon blir i full mening välsignelsebringande. Då Riksdagen, som åberopar komiténs betänkande och hurusom detsamma i dess hufvudgrunder gillats af flertalet landsting, icke lemna någon som helst antydning om, att Riksdagen önskar, att döfstumskolväsendet skulle fotas på annan ekonomisk grundval, än komitén ifrågasatt, torde det få antagas såsom gifvet, att Riksdagen jemväl för sin del anser döfstumskolornas ordnande och uppehållande i första hand böra vara en kommunal-, icke en statsangelägenhet. Vid sådant förhållande torde det förslag, som här på grund af Riksdagens upprepade anhållan framlägges, böra hvila på sådan förutsättning.

*Manillas
ställning.*

Från den omförmälda allmänna grundsatsen, att döfstumundervisningen bör vara en kommunal angelägenhet, gör komitén likväl ett undantag. Detta afser allmänna institutet för döfstumma å Manilla. I föregående punkt är omnämndt, att komitén ansett institutet vara en statsanstalt och hemställt, att detsamma framgent måtte betraktas såsom en sådan. Jag har förut i korthet redogjort för Manilla-institutets uppkomst och utveckling samt angifvit skälen, hvarför jag ej delar komiténs åsigt utan anser institutet böra förändras till en distriktsskola, likställd med öfriga blifvande dylika skolor i riket. Jag anhåller nu att få öfvergå till hvad som kan vara att iakttaga, på det att icke genom institutets förvandling till distriktsskola större rubbningar, än som nödvändigtvis påkallas, må ske i förhållandena vid institutet, sådana de under årens lopp utbildat sig, och till de förbindelser, som Manilla-distriktet skäligen bör ikläda sig för erhållande af förmånen att få begagna institutets lokaler och inventarier.

I första rummet torde härvid vara att tillse, att vederbörande gifvares afsigter med gjorda donationer, trots inträdande förändrade förhållanden, så vidt möjligt är uppfyllas. Att låta samtliga dessa donationer fortfarande vara fästade vid Manilla, sedan detsamma upphört att vara en för hela riket gemensam anstalt, låter sig icke göra. Derigenom skulle de bestämmelser, som afsett döfstumma från rikets olika delar, komma att gälla för döfstumma från ett enstaka distrikt, och förmåner, sådana som att få döfstumma kostnadsfritt underhållna och som hittills tillgodokommit föräldrar, målsmän och indirekt jemväl kommuner öfver hela riket, skulle begränsas allenast till Manilla-distriktet. Det torde vara uppenbart, att något sådant icke kunnat ingå i gifvarnes afsigt.

Lika med *justitiekanslern*, hvilkens yttrande i denna del af frågan infordrats, anser jag det böra antagas, att de personer, som anslagit donationer till institutet, ledes af önskan att utöfva ett kärleksverk mot döfstumma *i allmänhet* utan att göra skilnad på orten, der de vanlottade hade sitt hemvist, eller vid belägenheten af den anstalt, hvarest undervisningen meddelades. Uppenbarligen blir genom omständigheternas magt en förändring i det hittills varande användandet och dispositionen af fonderna nödvändig. Såsom en allmän grundsats uttalar justitiekanslern härvid, att hänsyn bör tagas till hvad som närmast öfverensstämmer med gifvarnes önskningsar under de förändrade förhållanden, som komma att inträda, och till hvad af praktiska skäl bör väljas för att tillgodose de ändamål, hvilka man antager att gifvarne skulle velat företrädesvis främja. I afseende å de donationer, om hvilkas användande på visst, särskildt an-

gifvet sätt föreskrifter meddelats, är tydligt, att dessa fortfarande böra användas uteslutande för de af gifvarne bestämda särskilda ändamål. Beträffande åter de donationer, hvilka, på sätt i den föregående punkten angående »döfstumskolorna» omnämnts, lemnats till fri disposition, yttrar justitiekanslern, bland annat, att i donationshandlingarnas innehåll icke bestämdt hinder förefinnes mot förfogande öfver desamma till utgifter af hvarje slag för befordrande af döfstumundervisningen. Gifvarnes önskingar synas dock justitiekanslern bäst uppfyllas, derest donationerna hufvudsakligen användas: antingen så att de komma de döfstumma mera omedelbart till godo i form af bidrag till underhållet under vistelsen vid läroanstalterna och understöd vid afgangens derifrån för befrämjande af deras framtida utkomst, eller ock till anordnande för de döfstumma af en högre undervisningsanstalt eller fortsättningsskola, der deras kunskaper och praktiska färdigheter kunde utvecklas vidare, än som kunnat ske i de af det allmänna underhållna skolorna. I afseende å fondernas framtida förvaltning anser justitiekanslern densamma, i händelse institutet upphör och Manilla förvandlas till distriktsskola, ej lämpligen böra uppdragas åt denna distriktsskolas styrelse, hvars medlemmar väsentligen skulle utses af kommunala myndigheter. Sättet för användandet af de donerade medlen synes justitiekanslern dessutom ej kunna fastställas att gälla orubbligt för framtiden, utan alltjemt böra lämpas och afpassas efter vexlande förhållanden. Med hufvudsakligt afseende härå och till undvikande, så vidt ske kan, af rubbning i de förhållanden som bestått, då donationerna gifvits, föreslår justitiekanslern, att donationernas förvaltning, jemte det den skildes från styrelsen öfver skolan å Manilla, efter dennas förändring, måtte ombesörjas såsom hittills af särskilda, för döfstumundervisningens utveckling nitälskande och eljest lämpliga personer, hvilka af Eders Kongl. Maj:t utsåges.

Med anledning af justitiekanslerns ofvanberörda förslag har *direktionen öfver allmänna institutet å Manilla*, som lemnats tillfälle att sig yttra, i nyligen inkommet utlåtande sökt framhålla önskvärdheten af fondernas fortfarande bibehållande för Manilla. Härvid har direktionen särskildt fäst uppmärksamhet vid det af justitiekanslern framställda förslaget om anordnandet vid Manilla af en för hela riket afsedd högre undervisningsanstalt, till hvilkens underhåll de nuvarande donationernas afkastning, i den mån den ej genom fastställda föreskrifter vore till andra ändamål anvisad, skulle kunna användas. Under erinran att för bedömande af lämpligheten och utförbarheten af ett dylikt förslag erfordrades en utredning, som nu helt och hållet saknades och icke heller för närvarande i anseende till den skyndsamhet, som ärendets behandling kräft, kunde åstadkommas, förklarar sig emellertid direktionen icke kunna biträda ifrå-

gavarande förslag. Deremot framställer direktionen ett annat förslag, hvarigenom, enligt dess åsigt, frågan skulle på ett fullt ändamålsenligt sätt kunna lösas. Med anledning af de elevavgifter, som enligt organisationsförslaget skulle åläggas föräldrar eller målsmän, framhåller direktionen att för många af dessa, som, utan att kunna påräkna understöd från fattigvården, likväl befinna sig i knappa lefnadsomständigheter, dylika avgifter utan tvifvel skulle komma att medföra känbara uppoffringar, och att alltså beredande, så vidt ske kan, af lindring i eller befrielse från dessa avgifter syntes utgöra ett värdigt mål för välgörenhet. På grund häraf tillstyrker direktionen, att samtliga till nämnda institut donerade fonders ej till särskilda ändamål disponerade afkastning må företrädesvis användas till beredande af tillgång af friplatser för döfstunna barn till mindre bemedlade föräldrar utan afseende å den ort inom riket, der de hafva sitt hemvist, hvarjente direktionen hemställer, att de sålunda antagna frielevernas undervisning måtte ega rum vid döfstumanstalten å Manilla.

Mot direktionens förslag tillåter jag mig först erinra, att de elevavgifter, hvarom fråga är och hvilka landstingen skulle ega att bestämma, måste blifva relativt små. De få ej uppgå till mera än en del af kostnaden för elevens kosthåll vid anstalten. I följd häraf kunna aldrig donationernas afkastning i den utsträckning, som direktionen synes hafva tänkt sig, komma att för detta ändamål anlitas. Jag kan vidare icke inse, att, genom det af direktionen föreslagna användandet af fonderna, den blifvande distriktsskolan å Manilla, såsom direktionen föreställer sig, skulle komma att bibehålla sin nuvarande karakter af ett allmänt döfstuminstitut för hela riket. För öfrigt synes mig den förutsättningen, att gifvarne önskat att genom understödjande af föräldrarne i fråga förskaffa deras döfstunna barn undervisning, ingalunda berättiga till det antagandet, att dessa barn ovilkorligen skola undervisas å *Manilla*. Tvärt om förefaller det mig ligga i sakens natur, att en dylik önskan hos gifvarne måste afse barnets uppfostran och undervisning i den för detsamma lämpligaste döfstumanstalten, hvilken i de flesta fall, om den nya organisationen genomföres, torde vara *den närmast dess hem belägna*. Med en sådan förändring anser jag direktionens förslag om understödjande af dessa mindre bemedlade föräldrar vara så behjertansvärdt, att jag icke kan underlåta att uttala mina varma förhoppningar att ett sådant användande af fonderna framdeles må visa sig möjligt.

Gerna skulle jag för min del ock se, om fonderna kunde användas till lindring i kostnaderna för barnens resor till och från skolorna, då dessa kostnader blefve allt för känbara. Detta måste ej sällan blifva fallet i vårt vidsträckta, delvis glest befolkade land. Låt vara att,

der hemmet ej förmår, skyldigheten för vare sig den mindre eller större kommunen att bispringa i dylikt fall är oomtvistelig, då undervisningen nu skulle blifva obligatorisk, och det gäller att draga försorg om att barnet vid *lärokursens början* skall komma till skolan; svårligen kan denna skyldighet utsträckas till ett ovillkorligt åliggande för kommunerna att *hvarje år* vid vårterminens slut och höstterminens början bereda barnen tillfälle till resor mellan skola och hem. Använda för att på så sätt närma hem och skola och att förmedla sambandet dem emellan, skulle fonderna omedelbart tjena till stor välsignelse för en mängd af dessa olyckliga barn, på samma gång som de medelbart skulle blifva till gagn för skolorna och undervisningen. Ty huru annorlunda måste det i allmänhet ej verka både kroppsligt och andligt på barnet, om det nödgas kvarstanna vid anstalten mer eller mindre sysslolöst under den del af året, då undervisningen der ej pågår och en stor del af dess något lyckligare lottade kamrater lemnat densamma, eller om det under denna tid får vistas i sitt hem? Visserligen skall den sinnets uppfriskning, som i sistberörda fall i regeln vinnes, vid barnets återkomst till anstalten genom dess större lifaktighet och mottaglighet för undervisning verka godt på sjelfva undervisningen. Och skall icke undervisningen, från annan sida sedt, lida men, om lärarne, uttröttade efter läsårets ansträngningar, icke under sommarferierna kunna få hvila ut, utan nödgas äfven då fortsätta med det noggranna och besvärliga öfvervakande af barnen, som icke kan underlätas, om en större del af dem vistas vid anstalten?

Jag har lemnat denna redogörelse för hvad i denna del af ärendet förekommit för att visa, att hinder icke böra möta att äfven under de ifrågasatta förändrade förhållandena använda Manillas fonder till döfstumundervisningens befrämjande utan att gifvarnes afsigter med donationerna trädas för nära, och dervid tillika antydt ett par ändamål, hvartill det synes mig synnerligen önskligt att dessa fonder användas. Något bestämdt förslag från min sida rörande donationernas framtida användande torde emellertid så mycket mindre för det närvarande påkallas, som i följd af de *öfvergångsbestämmelser* med afseende å Manilla och dess förhållande till sitt distrikt, jag här nedan föreslår, dessa fonder fortfarande ända till höstterminen år 1894 i det väsentliga kunna användas för nuvarande ändamål, och, der tvekan i detta hänseende förefinnes, intet hindrar, att för tillfället disponibla räntemedel för någon tid reserveras.

Vidare torde böra tillses, att, vid Manilla-institutets öfverlåtande till ett särskildt distrikt, de villkor, hvarunder öfverlåtelsen sker, å ena sidan blifva sådana, att Manilla-distriktet icke oskäligen gynnas framför de öfriga distrikten i riket samt å andra sidan ställas så billiga, att de icke verka

afskräckande för ett så beskaffadt öfvertagande. Till en början bör det naturligtvis tillkomma distriktet — hvilket skulle tillerkännas dispositionsrätt öfver institutets lokaler, med undantag af hvad som erfordras för det af mig under punkten 6 här nedan föreslagna lärareseminariet — att underhålla institutets lokaler och inventarier. Låt vara, att underhållskostnaderna vid Manilla, dels i följd af dervarande byggnaders dyrbara beskaffenhet, dels i följd af institutets framstående läge, som bland annat nödvändiggör, att kring byggnaderna befintliga planteringar och trädgårdsanläggningar hållas i vårdadt skick, komma att ställa sig icke oväsentligen dyrare än vid öfriga undervisningsanstalter för döfstumma. Dessa kostnader hafva i medeltal under de senaste tio åren uppgått till omkring 4,500 kronor årligen. Förmånen att erhålla institutet upplåtet till undervisningsanstalt är dock vida större än att den kan anses godtgjord med detta belopp. Utöfver underhållsskyldigheten synes mig distriktet i första rummet böra ansvara för, att de löneförmåner, som på grund af vederbörliga beslut äro tillförsäkrade institutets lärare, tjänstemän och betjente, utgå med enahanda belopp som för närvarande. En sådan fordran är så mycket mera billig, som bland lärarepersonalen finnas framstående krafter på döfstumundervisnings område och aflöningarna i allmänhet, i förhållande till de anspråk, som ställas på institutets personal, ej kunna betraktas såsom för drygt tillmätta. Men till detta vilkor synes mig dessutom böra fogas ett annat. Utan tvifvel skulle den nuvarande personalen, om institutets ställning förblifvit oförändrad, likasom hittills varit fallet vid på grund af ålderdom inträdd otjenstbarhet kommit i åtnjutande af pensioner, proportionerliga till dess aflöningar. Det är visserligen att antaga, att de pensioner för döfstumskolornas lärare, hvarom framställning framdeles är afsedd att göras, i allmänhet skola stå i vederbörligt förhållande till aflöningarna. Undantag i afseende å åtskilliga af Manillas lärare komma dock med visshet att ega rum. På det att icke dessa lärare genom den nu ifrågasatta förändringen måtte komma i sämre ställning, än de annars skulle intagit, synes mig böra fordras, att distriktet jemväl förbinder sig att vid institutets öfvertagande ansvara för utgörande af skilnaden mellan den pension, som på grund af framdeles blifvande bestämmelser vid uppnådd pensionsålder kan komma att utgå och 80 procent af den utaf läraren vid afgangens innehafvande kontanta aflöning. I dessa vilkor torde dock Eders Kongl. Maj:t möjligen böra göra de förändringar, som af omständigheterna kunna finnas påkallade, för den händelse anspråk i sådant hänseende framställas från de kommunalrepresentationer, som komma att erbjudas att förena sig om det blifvande Manilla-distriktet.

I det föregående är angifvet, hurusom af ekonomiska skäl stor magt ^{Skoldistriktens omfattning.} ligger uppå, att hvar och en af döfstumskolans särskilda afdelningar kommer att omfatta en tillräckligt stor grupp af barn. Den viktigaste uppgiften, vid indelningen af riket i distrikt för döfstumundervisningen, är att tillgodose det intresse, som härutinnan förefinnes. En erfaren döfstumlärare, som på begäran uppgjort ett förslag till distriktsindelning, under förutsättning att icke något afskiljande af de minst begåfvade till särskild anstalt skulle ega rum, har ansett, att, så vida i läroanstalterna årlig intagning skulle ega rum, riket borde indelas i distrikt så stora, att dessa anstalter komme att omfatta i ett distrikt 190, i ett 169, i ett 167 och i ett 196 barn. Två andra sakkunniga personer, hvilka uppgjort förslag i enahanda syfte, dock under förutsättning, att de minst begåfvade barnen skulle afskiljas till *särskild* teckenskola, hafva ansett: den ene, att hvarje skoldistrikt bör få en sådan omfattning, att skolan icke kommer att innehålla mindre än 120 eller 130 elever; den andre, att elevantalet icke borde få understiga 100. Den sistnämnde förslagsställaren utgår dock från, att intagning endast *hvertannat år* skall försiggå. Tages hänsyn härtill, och tillägges, till de af de båda nyssnämnda sakkunnige föreslagna siffrorna, antalet af de utaf dem till afsöndring ifrågasatta minst begåfvade barnen, torde dessa tre personer kunna anses hafva kommit till ungefärligen enahanda resultat i afseende å distriktens storlek.

Det borde väl icke behöfva betviflas, att icke vederbörande kommunalrepresentationer, lika med omförmälda sakkunniga, skola inse, att, om skolorna, på sätt som föreslagits, ordnas efter grundsatsen om barnens indelning efter anlag och begåfning på skilda linier, deras ekonomiska uppoffringar för döfstumundervisningen skola blifva ytterst betungande, derest icke en sammanslagning af de kommunala enheter, som de representera, i ganska stor omfattning eger rum. Mellan så fritt beslutande och så talrika korporationer som landsting och stadsfullmäktige torde det ej blifva lätt att få öfverenskommelser om sådan sammanslagning till stånd. Erfarenheten från den tid, då ofvanberörda representantförsamlingars yttranden inhemtades öfver döfstumkomiténs betänkande i denna fråga, gifver ock vid handen, att så olika åskådningar och intressen inom dessa kunna göra sig gällande, att en öfverenskommelse på frivillighetens väg ej är sannolik, derest icke så uppenbara fördelar af staten erbjudas, att de nära nog med nödvändighet framkalla dylika föreningar. I detta syfte anser jag, att de kommunalrepresentationer som ingå af Eders Kongl. Maj:t godkända föreningar, bör tillförsäkras årliga statsbidrag, väsentligen öfverstigande hvad kommuner, som endast för sig ordna undervisningen, må kunna tilläggas, samt derjemte för intagningsklassens första ordnande

ett särskildt anslag för en gång. Af sistnämnda anslag bör dock icke det distrikt, som skulle få Manilla åt sig upplåtet, komma i åtnjutande. Den förmån, som, på sätt här nedan i sammanhang med öfvergångsbestämmelserna föreslås, skulle tillkomma detta distrikt att mot en viss afgift för elev under de närmaste åren få intagningsklass anordnad å institutet, lärer nemligen uppväga den fördel, som genom detta anslag tillskyndas de öfriga distrikten.

De särskilda förmånerna för sådana skoldistrikt, hvilkas omfattning godkännes af Eders Kongl. Maj:t, synas, såsom jag antydt, vara af den betydelse, att de helt säkert skola förmå landstingsområden och städer att frivilligt sammansluta sig till lämpliga distrikt. För närvarande torde därför något tvång genom uttryckliga bestämmelser om viss distriktsindeling icke böra mot kommunalrepresentationerna ifrågasättas. Skulle emellertid sådana föreskrifter framdeles erfordras, lärer Eders Kongl. Maj:t då finna nödigt att till Riksdagen göra den framställning, som i ämnet kan påkallas. Inträffar den händelse att ett landstingsområde eller stad, som önskar sammansluta sig med annan sådan kommun till gemensamt distrikt, icke lyckas härutinnan i följd af den senare kommunens vägran, blir det tilläfsventyrs af nöden att bereda den villiga kommunen högre statsbidrag än eljest för att minska dess utgifter för döfstumundervisningen, men att redan nu föreslå särskilda bestämmelser för dylikt fall finner jag likaledes vara för tidigt.

Till ledning för vederbörande landstings och stadsfullmäktiges blifvande beslut angående samverkan i afseende å döfstumundervisningen anser jag mig böra framlägga ett program, öfver hvilket dessa kommunalrepresentationers yttranden torde redan innevarande års höst genom Eders Kongl. Maj:ts vederbörande befallningshafvande inhemtas. Svårigheten att uppgöra ett dylikt program, som har utsigt att vinna allmän tillslutning, är icke ringa. Vid dess upprättande måste till en början tagas hänsyn till folkmängden inom de olika kommunalenheter. Densammes betydelse i förevarande fall beror väsentligen på, huruvida döfstumfrekvensen i skolåldern står i ett någorlunda konstant förhållande till folkmängden eller ej. För att ådagalägga huru härmed förhåller sig, tillåter jag mig hänvisa till nedanstående tabell, upptagande antalet döfstumma i skolåldern på hvart 10,000-tal af befolkningen inom hvarje län för de två skilda tidsperioder, för hvilka uppgifter angående döfstumma äro att tillgå. Jag utlemnar dervid Stockholms stad, emedan derifrån erhållna uppgifter, synnerligast för den första perioden, äro uppenbart origtiga.

L ä n .	Döfstumma i skolåldern å 10,000 invånare	
	enligt 1885 års befolkningsstatistik och samma års uppgifter å döfstumma.	enligt 1876 år befolkningsstatistik och samma års uppgifter å döfstumma.
Skaraborgs län	1,14	2,12
Hallands »	1,17	1,66
Göteborgs och Bohus »	1,21	1,25
Vestmanlands »	1,36	2,24
Jönköpings »	1,37	1,42
Elfsborgs »	1,49	1,78
Malmöhus »	1,56	1,33
Gefleborgs »	1,57	2,11
Vermlands »	1,58	2,39
Södermanlands »	1,60	2,17
Kristianstads »	1,81	1,44
Kalmar »	2,04	2,16
Kronobergs »	2,04	2,34
Stockholms »	2,08	1,52
Upsala »	2,15	1,70
Örebro »	2,19	1,88
Vesternorrlands, Jemtlands, Vesterbottens och Norrbottens län	2,20	1,98
Östergötlands »	2,24	2,81
Blekinge »	2,28	2,26
Kopparbergs »	2,32	3,76
Gotlands »	2,47	2,38

Häraf framgår, bland annat, att den största vexlingen i de olika länen, enligt senast tillgängliga, eller 1885 års uppgifter, utgör 1,14 och 2,47 på 10,000. I ett land så vidsträckt som vårt och med så mångskiftande klimatiska och hygieniska förhållanden kan en sådan vexling icke betraktas annat än som ganska måttlig. Vål visar sig i enstaka fall en väsentlig skiljaktighet mellan procenttalen i några få län enligt 1876 och 1885 års uppgifter, men om distrikten erhålla den omfattning, jag här nedan föreslår, skall säkerligen stegring i döfstumfrekvensen inom en af de till distriktet hörande kommunalenheter samtidigt komma att motsvaras af sänkning inom en annan, och sålunda ett af hufvudvilkoren för skolans jemna

verksamhet eller en likformig intagning, vare sig denna eger rum hvart eller hvart annat år, uppfyllas. Förutom folkmängden är, vid uppgörande af ett distriktsindelningsförslag, jemväl att taga hänsyn till de geografiska förhållandena, till kommunikationerna, till de nuvarande döfstumskolorna, så att dessa i möjligaste måtto tillgodogöras, samt slutligen till någon del till det gillande eller ogillande, som af en del landsting uttalades öfver det af komitén uppgjorda förslaget till distriktsindelning.

Utgående från dessa synpunkter tillåter jag mig föreslå, såsom enligt mitt förmenande lämpligast, följande distriktsindelning.

1:a distriktet.

Stockholms stad, Stockholms län, Södermanlands län, Vestmanlands län, Östergötlands län, Norrköpings stad och Gotlands län med ett invånareantal år 1887 af 985,194 och ett antal bildbara döfstumma i skolåldern enligt 1876 års uppgifter af 174 och enligt 1885 års af 164.

2:a distriktet.

Kalmar läns norra och Kalmar läns södra landstingsområden samt Jönköpings och Kronobergs län med motsvarande siffror 597,413 samt 118 och 110.

3:e distriktet.

Kristianstads län, Malmöhus län, Malmö stad och Blekinge län med motsvarande siffror 732,290 samt 108 och 130.

4:e distriktet.

Göteborgs och Bohus län, Göteborgs stad, Hallands län, Elfsborgs län och Skaraborgs län med motsvarande siffror 958,511 samt 158 och 121.

5:e distriktet.

Örebro län och Vermlands län med motsvarande siffror 439,737 samt 98 och 82.

6:e distriktet.

Upsala län, Kopparbergs län och Gefleborgs län med motsvarande siffror 514,795 samt 124 och 101.

7:e distriktet.

Vesternorrlands, Jemtlands, Vesterbottens och Norrbottens län med motsvarande siffror 506,961 samt 82 och 106.

Godkännes detta förslag till distriktsindelning är det uppenbart att åttaklassiga skolor med årlig intagning böra ordnas inom 1:a och 4:e distriktet. På en folkmängd i hvartera af dessa distrikt af inemot en million bör antalet döfstumma i skolåldern blifva tillräckligt för att *årligen* lemna ett elevantal af mellan 20 och 30 till intagningsklassen, eller det antal som erfordras för att — vare sig undervisningen bedrifves efter blandade metoder eller efter talmetoden allenast — lemna lagom stort antal elever i förra fallet åt så väl tal- som skrifskolan samt i senare fallet åt talskolans, på grund af elevernas olika begåfning, bildade särskilda linier. Till skolor med årlig intagning torde ock böra hänföras den inom 3:e distriktet. Väl är folkmängden i detta distrikt icke obetydligt lägre än i de båda förstnämnda, men då i döfstumskolan inom det allaredan af Kristianstads och Malmöhus län bildade distrikt årlig intagning eger rum, och utsigten att erhålla ett tillräckligt antal elever, genom den af mig föreslagna utvidgningen af nuvarande distriktet, ej oväsentligen ökas, så torde en förändring i det hittills varande förhållandet i denna skola ej vara på sin plats. Deremot lär anordnandet af skolor med årlig intagning inom de öfriga distriktet icke böra ifrågasättas. Antalet döfstumma inom dem är uppenbarligen icke större än att der böra ordnas fyraklassiga skolor med intagning *hvertannat* år.

Men det är ej nog med, att dylika föreningar mellan de ifrågavarande kommunala enheterna åstadkommas och att fastställelse å besluten derom af Eders Kongl. Maj:ts meddelas. Erforderliga bestämmelser måste tillika gifvas rörande de former, under hvilka de enheter, som bilda det gemensamma skoldistriktet, hafva att samverka. Derförutan kunna stridiga åsikter kontrahenterna emellan sätta skolans lifsintressen på spel, eller en af kontrahenterna på ett obehörigt sätt förhindra medkontrahenterna att göra deras åsikter i afseende å den gemensamma skolans bästa gällande. Någon tillförlitlig trygghet i detta hänseende kan icke vinnas utan en begränsning af de enstaka kommunala representationernas fria beslutanderätt till förmån för deras gemensamma intresse beträffande döfstumskolan.

Härvid skulle väl kunna ifrågasättas, att de särskilda kommunalrepresentationernas beslutanderätt i vissa hänseenden för framtiden skulle

Formen för skolans förvaltning i samdistriktet.

öfverlåtas åt en vid sidan af eller öfver skolans styrelse stående nämnd, sammansatt af ett visst antal utaf de olika kontrahenterna utsedda personer. Otvifvelaktigt skulle emellertid sådant förorsaka olägenheter och svårigheter vid tillämpningen. Jag anser mig här endast behöfva påpeka, att, hvilken ort än valdes för nämndens sammanträden, en stor del af dess ledamöter skulle få göra längre eller kortare resor från hemmet till samlingsplatsen, och att stundom rese- och traktamentsersättningen härför komme att stå i oproportionerligt högt förhållande till de utgifter, hvarom nämnden hade att besluta. Enklast och bäst torde skolans angelägenheter komma att handhafvas, om vederbörande landsting och stadsfullmäktige, hvilka, på sätt nedan omförmäles, skulle förbehållas rätt att tillsätta representanter i styrelsen, åt denna öfverlemnade att, der ej annorlunda öfverenskommes och af Kongl. Maj:t godkännes, besluta i alla frågor rörande döfstumundervisningen.

För att emellertid bereda vederbörande kommunalrepresentationer full trygghet mot möjligt magtmissbruk från styrelsens sida, torde särskilda bestämmelser vara på sin plats. Lämpligt synes mig i detta hänseende vara att förordna om en årligen återkommande revision af skolans förvaltning och räkenskaper. I denna revision torde landsting eller städer, som ingått förening, böra ega att utse ledamöter. Revisionen torde det, på sätt i likartade fall i kommunalförfattningarna är bestämdt, böra tillkomma att afgifva berättelse till vederbörande landsting eller stadsfullmäktige, som hvar för sig afgöra, huruvida ansvarsfrihet må styrelsen meddelas eller, i anledning af förekomna anmärkningar, laga anspråk väckas. Vägras ansvarsfrihet, torde genom Kongl. Maj:ts befallningshafvande under rättelse derom ofördröjligen böra Eders Kongl. Maj:t meddelas. En annan bestämmelse i enahanda syfte synes mig böra vara, att styrelsens beslut, der desamma angå anskaffande af erforderliga lokaler för skola eller skolas årliga utgiftsstat, böra, innan de få träda i tillämpning, underställas Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i det län, inom hvilket skolan eller dess hufvudafdelning är belägen, eller, beträffande de beslut, som, under förutsättning att det föreslagna Manilla-distriktet kommer till stånd, fattats af dess styrelse, öfverståhållarembetet, hvilka myndigheter skulle hafva att godkänna eller ogilla besluten. Skulle godkännande vägras, böra naturligtvis skälen dertill uppgifvas, på det att vederbörande styrelse må kunna vidtaga de förändringar, som erfordras för erhållande af fastställelse å staten, eller underställa frågan Eders Kongl. Maj:ts pröfning.

Af styrelsen beslutade och af vederbörande myndighet godkända utgifter äfvensom öfriga på grund af föregående års beslut i skolans utgiftsstat för det kommande året ingående poster torde böra, efter afdrag

af beräknade statsanslag och i öfrigt befintliga tillgångar, fördelas på vederbörande landsting eller städer i förhållande till deras folkmängd, sådan denna finnes upptagen i den näst derförut af statistiska centralbyrån afgifna berättelse rörande rikets befolkningsförhållanden. Den efter sådan beräkningsgrund på hvarje landsting eller stad belöpande andel i skolans utgifter för det nästpåföljande året blefve då det belopp, som borde i landstingets eller stadens utgiftsstat för samma år upptagas, för att i mån af behof hållas styrelsen till handa.

5) Skolstyrelserna.

För hvarje skoldistrikt, vare sig detta omfattar en eller flera kommunal- *Ordförande.*
enheter, bör naturligtvis, såsom jemväl komitén föreslagit, finnas en *skolstyrelse*. Dylig styrelse i distrikt, omfattande allenast *en* kommunal-
enhet, torde det böra stå fritt att inom sig för viss tid utse ordförande. Deremot anser jag, att till ordförande i skoldistrikt, omfattande *två eller flera* kommunalenheter, bör, jemte de af kommunalrepresentationerna valde ledamöterna, af Eders Kongl. Maj:t utses särskild ordförande. Den omständigheten, att skolstyrelsen i samdistrikt träder i kommunalrepresentationernas ställe, synes mig innebära ett tillräckligt skäl för sistnämnda förslag.

För den händelse skoldistriktet skulle kunna tänkas komma att bestå *Ledamöter.*
af allenast ett landstingsområde eller stad, torde mot komiténs förslag, att skolstyrelsen borde utgöras af minst tre ledamöter, från intet håll någon invändning vara att vänta. Lika enkel ställer sig icke frågan i afscende å samdistrikten, hvilka, såsom man torde böra hoppas, skola blifva de enda skoldistrikt, som, för den händelse det föreliggande organisationsförslaget gillas, hädanefter skola förekomma. Då skolstyrelserna i dessa distrikt skulle ega att, beträffande skolans angelägenheter, i kommunalrepresentationernas ställe besluta, skulle väl kunna ifrågasättas, huruvida icke styrelsen i hvarje samdistrikt borde så ordnas, att ledamöternas antal komme att stå i ett visst förhållande till storleken af de bidrag, hvarje enstaka distrikt lemnade till skolan, på det att styrelsen såmedelst skulle komma att utgöra ett i möjligaste måtto troget uttryck för de särskilda kontrahenternas intressen. Jag är dock förvissad om, att flera olägenheter häraf skulle blifva en följd. En af dessa blefve tvifvelsutän, att styrelseledamöternas antal skulle blifva relativt stort; något som visserligen icke

vore en fördel, då det gäller afgörandet af en mängd detaljfrågor, som ega samband med en skolas organisation och verksamhet. En annan olägenhet skulle bestå i svårigheten att, å den ort der styrelsens sammanträden skulle hållas eller der skolan vore belägen, finna lämpliga personer, som tillika vore villiga att offra tid och arbete för att bevaka skolans angelägenheter och de olika kommunalrepresentationernas intressen. Slutligen skulle afsevärda olägenheter uppstå, vare sig grunden för bestämmandet af antalet representanter i skolstyrelsen för de särskilda kommunal enheterna söktes i folkmängdssiffran för landstingsområdena eller städerna eller i det antal döfstumma, som hvart och ett område eller stad sände till den gemensamma skolan. Jag anser på dessa skäl grundsatsen, att styrelsen skulle utgöras af en efter de olika kommunal enheternas intressen afvägd representation, icke böra tillämpas, utan att det i allo skall blifva förmånligare för skolan och dessutom tillräckligt betryggande för vederbörande kommunalrepresentationer om — med iakttagande af ofvan föreslagna garantier beträffande årlig revision och underställning af styrelsens beslut — densamma komme att förutom den af Eders Kongl. Maj:t utsedde ordföranden utgöras, der ej annorlunda öfverenskommes, i distrikt bestående af två kommunal enheter af två ledamöter för hvarje samt i distrikt bestående af flera dylika enheter af en för hvarje.

Komiténs åsigt om lämpligheten af att styrelseledamöterna, i likhet med hvad för ledamöter i skolråd finnes stadgadt, väljas för en tid af fyra år delar jag i allo.

*Styrelsens
åligganden.*

Styrelsen skulle det åligga att uppgöra skolreglemente, till och afsätta lärare, handhafva skolans ekonomi, sorgfälligt öfvervaka undervisningen, fastställa derför nödig läs- och arbetsordning äfvensom att vid hvarje läsårs slut till ecklesiastikdepartementet ingifva berättelse om döfstumundervisningens anordning och utveckling inom distriktet jemte sammandrag af räkenskaperna. Om mot förmodan komme att inträffa, att särskild skola upprättades allenast af ett landstingsområde eller stad, lär styrelsen i ett sådant distrikt böra årligen till landstinget eller stadsfullmäktige för vederbörlig fastställelse inlemnna förslag till stat för skolan under det kommande året. Att vederbörande kommunalrepresentation i detta fall bör ega att bestämma, huruvida beslutanderätt jemväl i andra än nyssnämnda frågor bör skolstyrelsen tillkomma, synes ej kunna vara tvifvel underkastadt. I samdistrikt, der styrelsen sjelf hade att besluta rörande det kommande årets stat för skolan, skulle till styrelsens öfriga åligganden höra att i god tid underställa sina i sådant hänseende fattade beslut vederbörande Kongl. Maj:ts befallningshafvande samt, sedan staten

blifvit godkänd, uppgifva den andel af skolans utgifter, som, beräknad efter de grunder som tillforene omförmälts, skulle uppföras i vederbörande landstings eller stads utgiftsstat för det kommande året.

6) Lärarne.

Ett af de första villkoren, för att döfstumundervisningen skall kunna på tillfredsställande sätt ordnas, är att tillgång beredes på ett tillräckligt antal för sitt kall väl utbildade döfstumlärare. Riksdagen har ock anhållit, att det af densamma begärda förslaget till döfstumundervisningens ordnande måtte innefatta ändamålsenliga åtgärders vidtagande för åstadkommande af en fullt nöjaktig lärarebildning.

Lärarebildningen.

Komitén yttrar i detta hänseende följande:

»För utbildningen af döfstumlärare har hittills i vårt land föga blifvit åtgjort. Sedan slutet af år 1873 har visserligen vid institutet å Manilla ett seminarium för bildande af döfstumlärare varit inrättadt; men under den korta tid, som derefter förflutit, har seminariet endast i ringa mån förmått att bidraga till afhjelpande af bristen på dugliga döfstumlärare, så mycket hellre som, antagligen till följd ej mindre af den ringa lockelse, det i allmänhet illa aflönade lärarekallet erbjuder, än äfven deraf att seminariikursens genomgående icke erfordrats för anställning såsom döfstumlärare, seminariet varit endast fåtaligt besökt. Med undantag af de lärare, som utgått från detta seminarium, eller som idkat studier vid anstalter i utlandet, hafva de vid rikets döfstumskolor anstälde lärarne i allmänhet varit i saknad af all annan särskild utbildning för sitt kall, än den som kunnat vinnas genom någon tids vistelse vid döfstumskola i riket och aktgifvande på undervisningen derstädes. Understundom hafva till lärare äfven antagits personer i saknad ej blott af all slags kännedom om döfstumundervisningen, utan äfven af nödiga insigter för öfrigt. Döfstumundervisningen är dock af den speciella beskaffenhet, att ett tillfredsställande resultat deraf icke är möjligt, utan att läraren så teoretiskt som praktiskt utbildas med särskildt afseende på kallet såsom lärare för döfstumma. Det torde därför för ett nöjaktigt ordnande af denna undervisning finnas oundgängligen nödigt, att tillfälle beredes dem, hvilka skola öfvertaga kallet såsom undervisare, att i ett för ändamålet särskildt inrättadt och med fullständig normalskola förenadt seminarium erhålla en grundlig teoretisk och praktisk utbildning, äfvensom att i sammanhang härmed godkänd afgangsexamen från detta

seminarium göres till vilkor för erhållande af anställning såsom döfstumlärare».

Jag är jemväl för min del öfvertygad derom att, för att en person skall blifva en lämplig döfstumlärare, fordras, icke blott att han eger alla förutsättningar för att vara en duglig lärare i allmänhet inom det undervisningsområde, som här är i fråga, utan ock att han är i besittning af en speciel utbildning — så väl teoretisk som praktisk — för undervisningen af döfstumma, samt att den hufvudsakligen teoretiska utbildningen bör försiggå å särskildt anordnad döfstumlärareseminarium.

De kunskaper och den undervisningsskicklighet, som förvärfvas under genomgåendet af den fyraåriga kursen vid folkskolelärareseminarium, kunna icke annat än erbjuda ett synnerligen godt underlag för den speciella utbildningen till döfstumlärarekallet, helst om, såsom jag tillåter mig föreslå, för inträde vid döfstumlärareseminarium fordras med goda vitsord aflagd folkskolelärareexamen. Derjemte bör den inträdessökande, med afseende på fordringarna för talundervisningen, visa sig vara fri från fel i hörsel- och talorganen.

Beträffande lärokursen vid seminariet skulle densamma, enligt komiténs förslag, omfatta två år: det första hufvudsakligen för inhemtande af *den teoretiska*, det andra för inhemtande af *den praktiska delen* af döfstunundervisningen. Jag föreställer mig emellertid, att den egentliga seminariikursen ej behöfver erhålla en sådan utsträckning. Med den goda underbyggnad i pedagogiskt och metodiskt hänseende, de från folkskolelärareseminarierna utgångna eleverna numera i allmänhet besitta, torde ett år vara tillräckligt för inhemtande af de hufvudsakligen teoretiska kunskapsfordringar, som angifvas i 39 § af döfstunkomiténs stadgeförslag, och hvilka der synas mig vara i det väsentliga riktigt angifna. För praktisk utbildning bör seminariieleven, sedan han undfått intyg om afslutad seminariikurs samt väl vitsordats för flit och uppförande, hänvisas till viss af chefen för ecklesiastikdepartementet anvisad döfstumskola för genomgående af *ett praktiskt profår*. Efter dettas slut skulle lärarekandidat, försedd med intyg från föreståndaren vid den anstalt, der profårskursen blifvit genomgången, åter infinna sig vid seminariet för afläggande af slutligt prof inför en eller flere af chefen för ecklesiastikdepartementet utsedde censorer.

De många mödor och försakelser, som äro förenade med döfstumlärarekallet, och den obemedlade ställning, i hvilken de, som önska egna sig deråt, allmänt befinna sig, göra, att utsigt att erhålla lärareelever icke förefinnes med mindre än att jemförelsevis höga stipendiibelopp för dem blifva att tillgå; och skall jag under punkten 10) återkomma till denna fråga.

Såsom plats för *döfstumlärareseminarium* ger jag obetingadt förträde Plats för döfstumlärareseminariet. åt Manilla, dels därför att derstädes ett seminarium redan är ordnad och för ändamålet lämpliga lokaler finnas att tillgå, dels ock därför, att, i anseende till den stora omfattning dervarande döfstumskola alltid måste erhålla, tillgång der bör komma att erbjuda sig så väl på lärarekrafter för seminariet som på lämplig öfningsskola med tillräckligt antal lärjungar å de skilda undervisningslinierna.

Ett oeftergifligt vilkor för att döfstumskolan skall erhålla dugande lärarekrafter är dessutom, att lärarepersonalen tillförsäkras skäliga *löner samt pensionsrätt* Löner och pensioner. för sig och efterlevande enkor och barn.

Komitén föreslog, att bestämda minimilöner för denna personal skulle fastställas. Den ringa sympati, hvarmed detta komiténs förslag mottogs af döfstumskolans lärare, visar tydligt, att stora svårigheter skola uppstå att på denna väg tillfredsställa lärarnes anspråk. Å ena sidan kan det icke vara rätt att bestämma enahanda minimilöner för lärarepersonalen vid anstalter, hvilka såsom de ifrågavarande kunna komma att blifva af synnerligen vexlande omfattning och beskaffenhet. Å andra sidan kan det icke vara annat än i högsta grad vanskligt att, med hänsyn till skolornas omfattning och beskaffenhet, på förhand söka utfinna olika slags minimilöner. De, som ur synpunkten af lärarnes intresse påyrka fastställandet af minimilöner, synas mig icke tillräckligt behjerta, att dylika löner i allmänhet, från löntagarnes sida sedt, hafva den olägenhet med sig, att de i sjelfva verket blifva maximilöner. Jag är dessutom viss derpå, att de kommunalrepresentationer, hvarom här är fråga, landsting och stadsfullmäktige eller deras ombud i döfstumskolornas styrelser, utan det tvång, som innefattas i bestämmandet af minimilöner, skola veta att uppfylla sina förbindelser mot döfstumskolans lärare. Samma kommunalrepresentationer hafva allaredan i många fall lemnat prof på, att de rätt fatta nödvändigheten af att väl aflöna en tjenstemannapersonal, så vida man af dess arbete skall få det gagn man eftersträfvar; och de statsbidrag, som för skolornas uppehållande här nedan föreslås, äro så rikliga, att de böra lemna vederbörande godt tillfälle att tillmötesgå alla skäliga anspråk från lärarnes sida.

Hvad lärarepersonalens pensionering beträffar, ansåg komitén, med afseende å den frändskap, som förefans mellan döfstumskolan och den allmänna folkskolan, den naturligaste och lämpligaste utvägen vara att upptaga döfstumlärarne i folkskolelärarnes pensionsinrättning. Härvid ifrågasatte dock komitén vissa afvikelser från gällande stadganden i denna pensionsinrättnings reglemente, om hvilka afvikelsers lämplighet tvifvel i visst fall

synas kunna uppstå. Så är särskildt förhållandet med förslaget att bereda den nyinträdande tjänstemannaklassen bättre pensionsförmåner än kassans ursprungliga delegare. I afseende å pensioneringen af döfstumlärarnes enkör och barn innehöll komiténs betänkande icke något förslag. Mig synes denna fråga, som komitén sedermera i sitt yttrande, med anledning af landstingens utlåtanden i ärendet, berört, böra ställas i omedelbart samband med frågan om lärarnes egen pensionering. Förslag i dessa hänseenden kunna emellertid icke föreläggas Riksdagen utan en vida mera omfattande utredning, än den som nu kan åvägabringas. Ett uppskof med denna fråga har dessutom så mycket mindre att betyda, som inga af döfstumskolornas lärare ännu äro på grund af ålderdom otjänstbara.

7) Läroanstalterna för öfveråriga döfstumma.

Dessa anstalters blifvande uppgift.

Bland de åtgärder, som under senaste årtiondena vidtagits för att bana väg för ett bättre ordnande af döfstumundervisningen i vårt land, torde ingen vara betydelsefullare än upprättandet på statens bekostnad af undervisningsanstalterna för *öfveråriga döfstumma*. Planen för dessa anstalters upprättande och verksamhet återfinnes i det yttrande, som, i sammanhang med beslutet om nådig framställning i ärendet till 1877 års Riksdag, afgafs af dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet; och efter denna plan hafva ifrågavarande undervisningsanstalter hittills oafbrutet fortgått.

Med ledning af då tillgängliga uppgifter beräknades, att hela antalet döfstumma, i de här för undervisning afsedda åldersklasserna 15—30 år, år 1876 utgjorde 1,500—1,600. På angifna grunder ansåg departementschefen sig kunna antaga, att omkring 700 i dessa åldersklasser ej erhållit undervisning. Då af dessa en del icke vore mottaglig för undervisning och en annan del icke komme att begagna det tillfälle dertill, som för densamma erbjödes, beräknades de ifrågavarande anstalterna för 600 elever. Utgående härifrån föreslog departementschefen, att inalles tre läroanstalter för nämnda ändamål skulle upprättas, och yttrade derefter: »Derest af dessa en trädde i verksamhet år 1878, en 1879 och en tredje 1880, samt hvardera anstalten årligen till undervisning mottoge under de två första åren 30 nya elever och derefter ett antal, motsvarande deras, som efter afslutad kurs från anstalten utskrefves, så borde vid slutet af år 1888 det mål vara uppnådt, som med anstalternas inrättande afsetts». Den ända hittills qvarstående valfriheten att låta de döfstumma undervisas eller icke har naturligtvis haft till följd, att under de år, anstalterna för öfveråriga

döfstumma varit i verksamhet, en stor del af barnen i de lägre åldersklasserna aldrig inkommit i de egentliga döfstumskolorna utan blifvit i saknad af all undervisning. Dessa hafva undan för undan inskridit och inskrida fortfarande i öfverårighetsgruppen. Då dertill kommer, att skoltvånget, enligt nu föreliggande förslag, inträder först med det år, under hvilket barnet fyller nio år, kommer samma grupp allt fortfarande att tillföras alumner från de åldersklasser, som, då den nya organisationen skulle börja att tillämpas, öfverskridit nyssnämnda lefnadsålder af nio år, och för hvilka valfrihet i afseende på undervisning fortfarande eger rum. Staten bör icke gent emot dessa — om de, då de hunnit mognare ålder, sjelfve önska undervisning, eller deras föräldrar eller målsmän, komma till insigt om sina skyldigheter gent emot dem, då vilja bereda dem tillfälle till sådan — undandraga sig den förbindelse, som staten iklädt sig mot dem, som år 1876 antogos komma att tillhöra öfverårighetsgruppen, eller ställa de förra i sämre ställning än de senare. Detta bör så mycket mindre ske, som staten sjelf, genom att hittills icke hafva infört obligatorisk undervisning för döfstumma, gifvit anledning till, att det provisoriska tillståndet erhållit en längre fortvaro än i 1877 års kongl. proposition antogs. Enligt de uppgifter, som för år 1885 införskaffats från vederbörande pastorsambeten, funnos då i åldersgruppen 15—30 år 336 döfstumma, som icke varit intagna å döfstumanstalt. Någon synnerlig förändring i denna siffra kan icke antagas hafva inträdt under de tre år, som sedan dess förflutit. Den år 1877 beräknade gränsen för öfverårighetsanstalternas fortvaro är under de sålunda anförda förhållandena icke hållbar. Den är redan öfverskriden, i det att sistlidna års Riksdag, på derom af Eders Kongl. Maj:t gjord framställning, beviljat fortfarande anslag för dessa anstalter för år 1889. Huru länge de kunna blifva behöfliga, låter sig icke på förhand säga. Jag har redan antydt, att i framtiden vunnit erfarenhet kan komma att föranleda deras förändring till teckenskolor för döfstumma i den egentliga skolåldern. De skulle i så fall blifva permanenta. Någon utredning beträffande anstalternas aflägsnare framtid är emellertid för tillfället icke af behovet påkallad. Ett är visst, att inga svårigheter möta att under den närmaste framtiden bereda full sysselsättning åt dessa anstalter, helst om lägsta åldern för inträde i dem sänkes. För ett dylikt förfarande finnes ett särskildt stöd i den omständigheten att från anstalternas sida redan ifrågasatts, att åldern för inträde i dem skulle nedsättas från 15 till 12 år. Mig synes därför att dessa anstalter fortfarande böra bibehållas.

8) **Inspektionen.**

Inspektionen. En synnerligen vigtig länk i den organisation, som här är i fråga, intages af *inspektionen*. Inga formulerade bestämmelser, huru fullständigt och omsorgsfullt de än affattas, kunna ersätta det rent personliga inflytande, som inspektionen har att utöfva. Om på andra undervisningsområden ett dylikt inflytande är nödvändigt, gäller detta i ännu högre grad här. Det olika metodiska förfarandet, allt efter elevernas olika begåfning och anlag, vigten af att undervisningsanstalternas skilda linier icke blott i och för sig på bästa sätt ordnas, utan ock att de ställas i rätt förhållande till hvarandra, göra att anvisningar och råd både för skolans styrelse och lärare i flerfaldiga hänseenden blifva behöfliga. Rörande tillämpning af stadgar och föreskrifter komma med visshet ej sällan speciella upplysningar för vederbörande att blifva behöfliga. De rikliga bidrag, som, enligt hvad här förutsättes, staten skall lemna till döfstumundervisningen, påkalla jemväl ett öfvervakande från statens sida, att dessa bidrag medföra det gagn, de äro afsedda att bereda. Dessa i korthet antydda uppgifter kunna icke annat än genom inspektionen fullgöras. Att emellertid aflöna en särskild inspektör, som uteslutande skulle egna sig åt inspektionsuppdraget, synes mig icke böra ifrågakomma. Med komitén instämmer jag dels deri, att, äfven om inspektörens verksamhet utsträcktes öfver hela riket, han icke genom enbart denna verksamhet skulle erhålla full sysselsättning, dels ock deri, att inspektionen bör uppdragas åt personer, som icke blott genom sin allmänna bildning finnas dertill skicklige, utan jemväl med döfstumundervisningens handhafvande äro eller varit sysselsatta. Antalet måste blifva beroende på särskilda förhållanden, och inspektionsuppdraget, som torde böra lemnas endast för kortare tidsperioder, utöfvas enligt instruktion, som af Eders Kongl. Maj:t fastställles.

9) **Undervisning af döfstumma, som tillika äro blinda.**

Blinda döfstumma.

Jag har redan under detta anförandes första punkt, angående skolpligtigheten, angifvit, att jag anser tiden icke ännu vara inne att vidtaga åtgärder för ett definitivt ordnande af undervisningen för sådana *döfstumma, som tillika äro blinda*. Tillika har jag antydt, att den metod,

som måste användas för deras utbildande, är helt annan än de metoder, efter hvilka döfstumundervisningen bedrifves, och att omhändertagandet af dessa olyckliga är ett barmhertighetsverk, som icke hör till den organisationsfråga, som här föreligger. Men den omständigheten, att understöd för beredande af vård och undervisning åt blinda döfstumma utgår af det nuvarande anslaget till understöd och uppmuntran åt mindre uppfostringsanstalter för medellösa döfstumma och blinda barn, och att detta anslag är afsedt att hädanefter utgå under annan form än hittills, gör att frågan i detta sammanhang måste upptagas. Redan af 1885 års Riksdag gjordes framställning om vidtagande af åtgärder med afseende å de s. k. tresinnade, och på Eders Kongl. Maj:ts förslag medgaf 1886 års Riksdag, att af det nyssberörda anslaget ett årligt belopp af högst 2,000 kronor finge för ändamålet användas, enligt de närmare bestämmelser Eders Kongl. Maj:t kunde finna lämpligt meddela.

Det är genom detta anslag, som, på sätt jag redan nämnt, lärarinnan vid anstalten för öfveråriga döfstumma i Skara Elisabeth Nordin, född Anrep, satts i tillfälle att anordna den vårdanstalt i Skara för blinda döfstumma, inom hvilken hon med framgång verkat och verkar. I en till Eders Kongl. Maj:t ingifven ansökning, öfver hvilken domkapitlet i Skara yttrat sig, har bemälda lärarinna — jemte öfverlemnande af redogörelse för vårdanstaltens verksamhet under tiden från oktober 1886 till och med december 1888 — framhållit önskvärdheten, dels deraf att hon uteslutande finge egna sin tid, sina krafter och sitt intresse åt anstalten utan att upptagas af undervisning å annat håll, och dels att anstalten måtte utvidgas, på det tillfälle till undervisning måtte beredas åt ett större antal blinda döfstumma barn än för närvarande. Enligt af lärarinnan Nordin uppgjord beräkning skulle för anstaltens utvidgning, så att der kunde mottagas tio elever, i stället för såsom nu fem, erfordras ett statsanslag af 4,600 kronor. Hennes beräkningar synas vara gjorda med omtanke och sparsamhet, och allt talar för att tillfälle bör beredas henne att utvidga sin verksamhet i föreslagen omfattning. Då intet skäl nu, mera än förr, torde finnas, att för ändamålet uppföres ett särskildt anslag under åttonde hufvudtiteln, synes mig ändamålet lämpligast vinnas, om medgifvande utverkas att af blifvande anslaget till döfstumundervisningen må för tresinnades undervisning användas, enligt de närmare bestämmelser Eders Kongl. Maj:t kan finna lämpligt meddela, ett årligt belopp af högst 5,000 kronor.

10) **Kostnaderna.**

De kostnader, hvarom här är fråga, afse dels de egentliga döfstumskolorna, dels lärarebildningen, dels inspektionen, dels undervisningsanstalterna för öfveråriga döfstumma, dels ock slutligen undervisningen för blinda döfstumma.

*Kostnaderna
för de egentliga
döfstumskolorna.*

I afseende å sjelfva grunden för utgörande af *kostnaderna för de egentliga döfstumskolorna*, hvilkas underhåll, såsom afsedt är, i öfverensstämmelse med komiténs förslag i första hand skulle åligga skoldistriktet, anser komitén, att distriktet, vid fullgörandet af sina förpligtelser härutinnan, böra stödjas å ena sidan af barnens föräldrar eller målsmän samt å den andra sidan af staten. Äfven synes det vara billigt, att vederbörande landsting och stadsfullmäktige erhålla rättighet att bestämma en viss skolavgift, för hvilken barnens föräldrar eller målsmän i första hand skola ansvara, och hvilken i landstingets eller stadens inkomststat skall bilda en, om ock ringa motvigt mot den kostnad för döfstumskolan, som ingår i utgiftsstaten. Men, då det kan sägas ligga i sjelfva begreppet af obligatorisk undervisning, att denna skall vara kostnadsfri, följer deraf, att den avgift, hvarom här är fråga, endast får afse barnets underhåll vid skolan, icke i någon mån dess undervisning. Rätteligen böra dessa avgifter icke få öfverskrida den kostnad för barnets underhåll i hemmet, från hvilken föräldrarne eller målsmännen befrias genom barnets vistelse vid döfstumskolan. Med hänseende dertill, att den utrustning med kläder, som måste bestå vid barnets öfversändande till skolan, i allmänhet är helt annan än den, som kan göra till fyllest, då barnet vistas hemma, och att uppoffringarna för dess resor till och från skolan stundom kunna blifva ganska betungande, är det nödvändigt, att denna avgift begränsas till en del af det egentliga *kosthållet*. Komitén har ock framhållit vigten af att icke drygare förpligtelser i afseende å barnens uppfostran måtte åläggas föräldrarne, än som kunde, utan allt för stora umbäranden, af dem fullgöras, och föreslagit, att, om förmåga dertill saknades, fattigvårdssamhällets pligt att bispringa borde inträda.

Hvad beträffar statens bidrag till döfstumskolorna, har komitén föreslagit, att detta skulle utgå *dels* med $\frac{2}{3}$ af den lön läraren åtnjuter, dock att detta bidrag icke finge för någon tjänst öfverstiga en viss gräns, som, med afseende å de af komitén föreslagna lönernas belopp, antogs böra

sättas till 2,000 kronor, dels ock med 100 kronor till underhåll af hvarje i döfstumskolan intagen lärjunge. Ett sådant understödjande af en och samma kommunala institution genom staten efter två dylika grunder synes mig oegentligt. Så vidt jag har mig bekant, förekommer det icke på något annat område, och något giltigt skäl därför synes mig icke heller vara af komitén anfördt. Antingen torde staten böra, såsom med afseende å folkskolorna är förhållandet, lemna visst tillskott till lärarnes löner, eller ock, såsom för närvarande är fallet med afseende å döfstumskolorna, låta sitt bidrag blifva beroende af lärjungeantalet i skolan. Mot valet af det *förre alternativet* talar, att detsamma konsekvent leder till fastställande af vissa minimilöner för lärarne, hvaremot jag redan i det föregående yttrat mig. Men ett annat ännu mera afgörande skäl mot detta alternativ är, att derigenom skulle förorsakas synnerligen stora svårigheter att, med någon grad af tillförlitlighet, beräkna de förbindelser, staten för framtiden skulle ikläda sig i och för döfstumundervisningen. Det metodiska tillvägagångendet vid denna undervisning kan, om icke skolan ordnas med vederbörlig omsigt, framkalla så stort antal lärare, att det icke står i rimligt förhållande till elevantalet, och staten skulle här, på ett ytterst kämbart sätt, kunna blifva lidande i följd af mindre välbetänkta åtgärder från kommunalinstitutionernas sida. Det *andra alternativet*, att staten skulle lemna skolan underhåll i förhållande till dess elevantal, synes mig vara vida att föredraga, och jag hemställer, att detsamma måtte antagas såsom grundval för döfstumskolornas framtida understödjande af staten. Detta alternativ innebär full rättvisa gent emot skolan, då det tillgodoser densamma i mån af dess storlek och omfattning, på samma gång som det leder till enkelhet och reda i afseende å statsbidragets beräkning, i ty att elevantalet, med undantag af den tillökning, som torde vara beroende på folkmängdens successiva tillväxt, i öfrigt måste blifva i det närmaste konstant. Beträffande storleken af det statsbidrag, som borde för hvarje elev utgå, skulle detsamma måhända kunna begränsas till 200 kronor. Denna siffra öfverensstämmer nära nog fullständigt med den slutsiffra, till hvilken komitén kommit, då den upptagit statens bidrag till döfstumundervisningen efter den ofvanberörda dubbla grunden. Komitén beräknar nemligen, att statsbidragen — förutom det belopp som skulle erfordras för det ifrågasatta statsinstitutet å Manilla — skulle utgöra för i öfriga döfstumanstalter intagna 758 elever, efter 100 kronor *för elev*, 75,800 kronor och för *lärare-lönerna*, i den händelse tal- och skrifskolorna vore förenade, 63,333 kronor 33 öre och, i den händelse de vore skilda, 70,133 kronor 33 öre. Fördeladt på eleverna, understiger således det sistnämnda statsanslaget i någon mån 200 kronor för elev. Utan att inlåta mig på riktigheten af komiténs

beräkningar härutinnan, tillåter jag mig föreslå, att statsbidraget måtte bestämmas till något högre belopp än 200 kronor. De kommunala utskylderna äro mångenstädes så uppdrifna, att man — helst då det såsom här gäller att framtvinga nya kommunala institutioner — bör tillse, att tungan deraf blir så lindrig som möjligt är. Jag hemställer på grund häraf, att statens bidrag till döfstumskola må beräknas efter 250 kronor för hvarje i skolan intaget barn, som antingen inom anstalten åtnjuter underhåll och vård eller på anstaltens bekostnad utackorderas samt efter 125 kronor för hvarje barn, som i anstalten åtnjuter allenast undervisning, så vida distriktets omfattning och den plan, efter hvilken döfstumundervisningen ordnas, af Eders Kongl. Maj:t godkännas, men att, om ett dylikt godkännande ej erhålles, detta bidrag måtte utgå i förra fallet med högst 100 kronor och i senare med högst 50 kronor.

Då hela antalet bildbara döfstumma, enligt den utredning jag i sammanhang med frågan om skolpligtigheten lemnat, i den närmaste framtiden icke bör kunna komma att öfverstiga 900, skulle, om 5 procent af detta antal antoges vara externer, det årliga statsbidraget till döfstumskolorna, sedan den nya organisationen i sin helhet blifvit genomförd, komma att uppgå till omkring 220,000 kronor. Behofvet af nämnda anslag i dess helhet kan dock icke inträda förr än mot öfvergångstidens slut, då föreskriften om skoltvånget i dess fulla omfattning vunnit tillämpning.

*Anslag för
intagningsklas-
sens första
ordnande.*

Ofvan har jag framhållit önskvärdheten af att, för skolans första uppsättning och utrustande med materiel, hvarje distrikt, som uppgjort af Eders Kongl. Maj:t godkänd plan till döfstumundervisningens ordnande inom distriktet, erhöle ett *anslag för en gång* af högst 3,000 kronor. Då, enligt det af mig framlagda förslaget, distriktens antal, förutom Manilla-distriktet, som icke skulle vara berättigadt till åtnjutande af det ifrågasatta anslaget, skulle utgöra sex, uppgår den härför för en gång erforderliga summan till högst 18,000 kronor.

*Kostnaderna
för lärare-
bildningen.*

Kostnaderna för lärarebildningen afse *dels sjelfva seminariet* och ersättningen för den undervisning, som der meddelas af vederbörande lärare å Manilla, *dels ock stipendier* åt lärareelever. Bland villkoren för Manillas öfvertagande af ett distrikt skulle äfven ingå distriktets skyldighet att der tillhandahålla lokal för seminariet. Huruvida statsanslag blir erforderligt för bestridande af öfriga kostnader, beror på resultatet af en blifvande utredning rörande användandet af Manillas fonder. Dessa

hafva hittills för ändamålet anlåtats, och härmed torde tills vidare och intill dess Manilla öfvertages af distriktet kunna fortgå. Hvad beträffar stipendierna, som för närvarande utgå med 500 kronor för det första seminariåret och med 600 kronor för det andra, kunna dessa naturligtvis icke bekostas af Manilla-fonderna annat än för den tid lärareeleven vistas å Manilla. För den tid, eleven för profärs genomgående kan komma att vistas vid annan döfstumanstalt, måste stipendiiunderstöden bestridas af statsmedel. Då endast ett fåtal elever för år kan antagas komma att genomgå den ifrågasatta profärskursen, torde ett belopp af 3,000 kronor för detta ändamål få anses tillräckligt.

Hvad inspektionen angår, anser jag denna kunna nöjaktigt ordnas, om det bestämmes, att ett belopp af högst 1,500 kronor må användas såsom *inspektionsarfvoden*. Inspektörernes resekostnads- och traktamentsersättning torde lämpligast böra bestridas af det under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda förslagsanslag till rese- och traktamentspenningar. Detta anslag torde ock få anlitas för att bereda godtgörelse åt de censorer, som under punkten 6) här ofvan omtalas. *Kostnaderna för inspektionen m. m.*

Beträffande kostnaderna för anstalterna för *öfveråriga döfstumma* har jag redan i det föregående anført, hurusom dessa synas mig fortfarande böra bestridas af staten allena. Af hvad som i sammanhang dermed yttrats framgår, att någon inskränkning i dessa anstalters verksamhet tills vidare icke kan ske. Af sådan anledning är ock i Eders Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående statsverkets tillstånd och behof samma belopp, som för närvarande utgår, äskadt att för nästkommande år å extra stat uppföras med 49,200 kronor. *Kostnaderna för anstalterna för öfveråriga döfstumma.*

För det sätt, på hvilket vård och undervisning af de *döfstumma*, som tillika äro blinda, skulle beredas, har jag ofvan under punkten 9) redogjort. För detta ändamål föreslår jag att till Eders Kongl. Maj:ts disposition måtte ställas ett årligt belopp af 5,000 kronor. *Kostnaderna för undervisning af blinda döfstumma.*

11) Öfvergångsförhållandena.

För att undgå allt för hastiga rubbningar i nuvarande förhållanden och för att de åtgärder, som vidtagas för den nya organisationens genomförande, må blifva grundade på moget öfvervägande, anser jag en ej allt

för kort öfvergångstid böra bestämmas, innan samma organisation i sin helhet träder i tillämpning.

Successiv tillämpning af skoltvånget.

Utgångspunkten för det af mig framlagda förslag är, att skolpligtighet skall åläggas alla i skolåldern varande, bildbara döfstumma barn. Att detta skoltvånge, med ens skulle drabba alla dessa barn kan icke komma i fråga. Åstadkommande af ordnad undervisning åt barn i så olika åldersgrupper och af så olika bildbarhet vore under för handen varande förhållanden en pedagogisk omöjlighet. Anskaffande af lärare och lokaler på en gång för alla dessa barn jemte dem, som redan äro i döfstummskola intagna, skulle, om än de största ekonomiska uppoffringar därför gjordes, likaledes blifva omöjligt. Något annat val, än att låta skoltvånget *successivt* inträda, finnes alltså ej. Då jag anser, att den nya organisationen i allmänhet bör taga sin början med höstterminen 1890, skulle *då* af skoltvång drabbas allenast de barn, som under detta år fylla 9 år. För dem, som under samma år fylla 7 eller 8 år, skulle rättighet att begagna undervisningen stå öppen, dock måste denna rättighet under öfvergångstiden begränsas af möjligheten att å undervisningsanstalterna bereda tillräckligt utrymme. Såsom en ovilkorlig fordran bör uppställas, att intagningsklass skall inom hvarje skoldistrikt vara inrättad senast höstterminen 1891. Blir, såsom är föreslaget, lärokursen 8-årig, skulle alltså först med höstterminen 1898 den nya organisationen i så måtto träd i verket, att skolans alla klasser vore befolkade af lärjungar, på hvilka bestämmelsen om skoltvånget egde tillämpning.

Barn som böra undervisas.

Men utom denna *första* kategori af barn, hvilken successivt kommer under skoltvånget och för hvilken undervisning måste beredas, förekomma under öfvergångstiden en *andra* och en *tredje* kategori, för hvilkas undervisning distriktet, utan att de dertill förpligtas, böra anse sig hafva att ansvara. Den nyss berörda andra kategorien utgöres af dem utaf distriktets barn, som redan äro intagna till undervisning i döfstumanstalt, vare sig att denna är belägen inom eller utom distriktet; samt den tredje af dem, som, då skolpligtigheten inom distriktet börjar, öfverskridit nio års ålder men icke uppnått den ålder, som berättigar till inträde i undervisningsanstalt för öfveråriga döfstumma. Om det bestämmes, att för hvart och ett af de till dessa skilda kategorier hänförligt barn, som är intaget uti af distriktet anordnad skola, statsbidrag må utgå med de högre beloppen, oberoende af, till hvilken kategori det hör, skola säkerligen kommunerna icke drabbas af några afsevärda uppoffringar för undervisningen af de till den andra och tredje kategorien hänfödda barnen. Med

afseende å dessa är dessutom att märka, att distrikten fritagas från alla omkostnader för de till andra kategorien hörande, som redan äro intagna såsom frielever å Manilla. För dem har staten eller institutets fonder, då den nya organisationen börjar tillämpas, redan iklädt sig förbindelser, i hvilka ingen rubbning torde vara på sin plats. Vidare är, med afseende å mottagandet till undervisning i distriktsskolorna af den tredje kategorien af barn, en begränsning icke blott synnerligen önskvärd utan ock möjlig att åtminstone delvis genomföra. Det är nemligen att märka, att det måste blifva förenadt med icke ringa svårigheter att i profklassen jemte de relativt små barn, som tillhöra den första kategorien, upptaga äldre. Dessa svårigheter ökas ju mera dessa barn nalkas öfverårighetsgruppen. Bäst vore utan tvifvel, om distriktsskolornas intagningsklass — så vida icke särskilda förhållanden på grund af senare inträdd döfhet gäfvade anledning till undantag — befriades från att mottaga barn, som öfverskridit 12 års ålder, och dessa kunde hänvisas till undervisningsanstalterna för öfveråriga döfstumma, på sätt som redan, enligt hvad ofvan är nämndt, från dessa anstalters sida ifrågasatts. Ovisst är emellertid, om utrymmet och tillgången på lärarekrafter vid dessa anstalter skulle medgifva detta. Man torde därför kunna inskränka sig till en bestämmelse derom, att de till den tredje kategorien hörande barnen böra, då de befinna sig i åldern 12—15 år, de äldste först och sedan vidare, i den mån de kunna mottagas i öfverårighetsanstalterna, till dessa anstalter hänvisas. För distrikten vore en icke obetydlig fördel derigenom vunnen.

Den fråga, som härefter framställer sig, är, *huruledes distrikten under öfvergångstiden på bästa sätt skola fullgöra sina åligganden* mot de barn, Sättet huru undervisning ut dessa barn skall beredas. för hvilkas undervisning de sålunda dels af tvång dels till följd af frivilligt åtagande komma att ansvara, samt på hvad sätt passande lokaler och lämpliga lärarekrafter härför skola kunna beredas.

Otvifvelaktigt synes vara att i vissa distrikt redan befintliga döfstumskolor med vederbörliga utvidgningar och förändringar skola kunna anordnas så, att de blifva lämpliga att, med bibehållande af sina nuvarande lärjungar, mottaga de nyinträdande skolpligtiga barnen. I distrikt, der flera skolor finnas, kan väl en eller annan af dessa antagas vara egnad att bilda undervisningslinie efter en viss bestämd metod. I båda fallen skulle ur den organisation, som finnes, utan några synnerliga svårigheter kunna framträda den, som skall åstadkommas.

Inom andra distrikt torde det falla sig lämpligare att anordna en från de nuvarande skolorna afskild profklass, ur hvilken sedermera den nya skolan så sinåningom utvecklar sig till en alldeles fristående och full-

ständig anstalt. De gamla skolorna kunde i denna händelse — öfvertagna af distriktet eller ställda under dess tillsyn — fortsätta sin verksamhet och undan för undan afveckla de förbindelser, de kunna sägas hafva iklädt sig gent emot sina nuvarande elever. Stundom torde det ock falla sig lämpligt, att de gamla skolorna, jemte det de bibehölle sina nuvarande elever, under första perioden af öfvergångstiden öfvertoge de till tredje kategorien här ofvan hänförda barn, eller dem som hösten 1890 befinna sig i de högre åldersklasserna af gruppen 9—15 år, och som i följd af bristande utrymme icke kunde mottagas i undervisningsanstalterna för öfveråriga döfstumma. I dessa båda sistnämnda fall skulle, i den mån lärjungeantalet i de nuvarande skolorna minskades, distriktet få tillfälle att för den nya skolan, hvars elevantal under denna öfvergångstid år efter år måste tillväxa, begagna sig af de lärare, som icke längre behöfdes i den gamla.

Vare sig distriktet emellertid komme att gå till väga så eller på annat sätt, ett är emellertid visst, att dess första omsorg måste blifva att ordna den intagningsklass, från hvilken eleverna skola utgå på den blifvande döfstumskolans olika linier. Denna sak synes väl obetydlig, och anordnandet af sådan intagningsklass kan, åtminstone till en början, i sig sjelft icke förete några synnerliga svårigheter. Men om icke de mått och steg, som då tagas, syfta till ett bestämdt mål, är fara värdt, att sådana svårigheter i en framtid skola uppstå vid utvecklingen af den skola, till hvilken intagningsklassen är sjelfva fröet, att densamma icke skall komma att motsvara sitt ändamål. Det är af denna anledning som jag hemställt, icke blott att, såsom vilkor för det högre statsbidragets utgående, måtte bestämmas, att den plan, efter hvilken döfstumundervisningen ordnas, af Eders Kongl. Maj:t godkännes, utan ock att ett särskildt bidrag för en gång måtte få utgå för intagningsklassens första ordnande.

Manilla.

Den väsentligen olika ställning, allmänna institutet för döfstumma å Manilla intager i förhållande till de öfriga döfstumanstalterna i riket, gör, att särskilda öfvergångsbestämmelser med afseende å denna institution och det distrikt, till hvilket densamma är afsedt att upplätas, måste gifvas. Manilla är enligt af Kongl. Maj:t fastställt reglemente en institution för hela landet, och det kan icke annat än småningom frånträda denna sin ställning. För närvarande undervisas å institutet 133 döfstumma från rikets alla delar. Af dessa äro icke mindre än 79 frielever på grund af statsanslag och 15 på grund af anslag från institutets fonder. De en gång åtagna förbindelserna gent emot dessa barn måste till alla delar fullgöras. Att det icke kan tillkomma det blifvande Manilla-distriktet att ansvara för

den fortsatta undervisningen af dem af dessa barn, som äro intagna å Manilla och tillhöra andra distrikt, är tydligt. Sådant kan icke vara någon omedelbart inträdande följd af distriktets rätt att från och med höstterminen 1890 och närmast följande år få å Manilla åt sig öppnad en intagnings- eller profklass för omkring 20 å 30 elever från distriktet. De intressen, distriktet under detta och närmaste år har att bevaka å Manilla, äro i sjelfva verket mindre än de intressen, som rikets öfriga delar der ega. Först när, genom förnyade intagningar och afgang, antalet elever från distriktet motsvarar de qvarvarande, efter gammal grund antagnas antal, inträder jemnvigt mellan dessa intressen, och då synes mig tidpunkten vara inne för Manilla-institutets öfvergång till en distriktsskola. Den snart försvunna återstoden af de gamla eleverna skulle, der den icke utgöres af betalande elever, underhållen å qvarvarande stats-frilevsplatser och genom donationsmedel, få qvarstå å Manilla, till dess densamma afslutat sin lärokurs derstädes.

Under förutsättning att Manilla-distriktet erhåller den af mig föreslagna omfattningen, och att första intagningen af distriktselever eger rum höstterminen 1890, torde rätta tidpunkten för nyssberörda öfvergång inträffa senast höstterminen 1894. Frågan blir då, om hvilken ställning Manilla-institutet och dess distrikt skola intaga till hvarandra under de fyra öfvergångsåren. Komitén, som tänkte sig Manilla såsom en statsanstalt, föreslog, att allt framgent staten mot ersättning skulle öfvertaga undervisningsskyldigheten för det af komitén föreslagna Manilla-distriktet. Den ersättning, som härför ansågs bära utgå, föreslogs af komitén att motsvara det lägsta pris, till hvilket döfstum lärjunge kunde vid annan distriktsskola underhållas. Jag har redan i det föregående framhållit, hvarför jag icke anser en sådan administrativ-ekonomisk undantagsställning bära för all framtid tillerkännas Manilla. Deremot anser jag det vara synnerligen lämpligt att under den af mig här ifrågasatta fyraåriga öfvergångstiden inslå den af komitén anvisade vägen, så mycket hellre som derigenom alls ingen rubbning behöfver inträda i institutets nuvarande administrativa förhållanden, och tillräcklig tid vinnes för noggrann pröfning af den ganska invecklade frågan om Manilla-fondernas användande, efter det institutet öfvertagits af sitt distrikt. Den af komitén i dess förslag till stat för Manilla beräknade elevavgift utgjorde 350 kronor. Sannolikt har komitén kommit till denna siffra på så sätt, att den antagit den årliga totalkostnaden för hvarje vid döfstumskola intagen lärjunges både undervisning och underhåll utgöra 550 kronor samt minskat detta belopp med de 200 kronor, hvartill enligt komiténs förslag de sammanlagda statsbidragen till lärareaflöningar och elevunderhåll uppginge efter fördelning per elev. Då

nu enligt föreliggande förslag statsbidragen per elev skulle uppgå till 250 kronor, bör elevavgiften i motsvarande grad minskas.

På grund af hvad här blifvit anfördt, föreslår jag, att de kommunal-enheter, som ofvan hänförts till det ifrågasatta Manilla-distriktet, må erbjudas att under öfvergångstiden, intill dess de med höstterminen 1894 kunna komma att på ofvan angifna vilkor öfvertaga Manilla, få de döfstumma inom distriktet, som under dessa år böra beredas tillfälle till skolgång, undervisade och uppfostrade å Manilla mot en elevavgift af 300 kronor för år, samt att af det blifvande anslaget till döfstumundervisningen må, intill dess Manilla öfvertages af sitt distrikt, för denna anstalts uppehållande i mån af behof användas högst ett belopp, motsvarande det nuvarande statsanslaget 60,000 kronor.

Lärarne.

Oaktadt, till följd af den obligatoriska undervisningens successiva inträdande, de nya döfstumskolorna endast småningom skulle kunna utveckla sig till den ställning, de äro afsedda att intaga, torde det icke kunna förekommas, att under öfvergångstiden tillgången på lärare icke kommer att stå i vederbörligt förhållande till skolans behof af sådana. Redan häraf följer, att det icke låter sig göra att under denna tid strängt hålla på de fordringar i afseende å lärarekompetensen, som ofvan uppställts. Så väl billigheten mot nuvarande lärare som skolans välförstådda intresse påkalla, att dessa fordringar få vika, särskildt om behörigen styrkes, att sökanden under en viss tid sysselsatt sig med döfstumundervisning. I detta hänseende anser jag lämpligen kunna bestämmas, att förutom de, som genomgått det nuvarande seminariet å Manilla, alla, som aflagt folkskolelärareexamen eller examen som berättigar till inträde vid universitet samt tjänstgjort två år i döfstumskola, må anses behöriga till ordinarie lärarebefattning vid de blifvande döfstumskolorna. Till anställning såsom extra ordinarie eller biträdande lärare torde alla nuvarande lärare i döfstumskolorna få anses kompetenta.

Kostnadsberäkning.

Mig åligger slutligen att angifva de ungefärliga utgifter, som under år 1890 skulle — förutom det redan i propositionen angående statsverkets tillstånd och behof för anstalterna för öfveråriga döfstumma upptagna beloppet af 49,200 kronor — drabba statsverket, för den händelse föreliggande organisationsförslag godkännes.

Kostnaderna för de egentliga döfstumskolorna afse dels de lärjungar, som äro intagna i nuvarande anstalter och som befinna sig i de åldersklasser, att de ega rättighet men ej skyldighet att ingå i egentlig döfstumskola, dels ock barnen i de åldersklasser, på hvilka de nya bestämmelserna i afseende å skolgång med höstterminen 1890 skulle tillämpas.

Till den förra gruppen äro till en början att hänföra de å Manilla intagna. Kostnaderna för deras undervisning och underhåll skulle under år 1890 bestridas efter samma grund som hittills af det här nedan utförda anslagsbeloppet för nämnda institut. Vidare bör beräknas såsom tillhörande denna grupp ett elevantal, motsvarande det nuvarande i de mindre uppfostringsanstalterna för döfstumma. Sistnämnda elevantal utgör 492. Sannolikt kommer afgangen bland nuvarande elever att öfverstiga intagningen af dem, som, utan att drabbas af skoltvånget, tillföras skolorna, så att någon tillökning i densamma ej är att motse. I rundt tal torde dock denna sistnämnda grupp böra beräknas till 500. Anslaget för tiden 1 januari—1 september skulle efter nuvarande grund utgöra omkring 30,000 kronor samt för tiden 1 september—31 december efter den föreslagna grunden och med antagande att 5 procent af eleverna äro externer omkring 41,000 kronor. Sammanlagda utgiften för undervisningen af denna grupp skulle alltså uppgå till omkring kr. 71,000.

Den grupp barn, som år 1890 *dels* drabbas af skoltvånget eller då fyller 9 år, *dels* befinner sig i åldern 7 å 8 år och således är berättigad till intagning i skola, torde kunna beräknas uppgå till ett sammanlagdt antal af mellan 200 å 300. Förutsatt att med hösten 1890 alla de nya döfstumskolorna skulle träda i verksamhet, antager jag, att af denna grupp vid pass 160 barn inkomma i skolornas intagningsklasser. Härifrån böra afräknas de, som komma att från Manilla-distriktet inackorderas för undervisning å institutet. Antages detta antal utgöra 25, återstå 135. Äro af dessa sistnämnda 5 procent externer, skulle statsanslaget för undervisningen af denna grupp för tiden 1 september—31 december efter de nya grunderna utgöra omkring » 11,000.

Redan förut är angifvet att för uppehållande af institutet å Manilla bör för hvarje af de närmaste åren af statsmedel utgå högst » 60,000.

Härtill skulle komma anslag på högst följande belopp, nemligen:

till arfvoden åt inspektörer	kr. 1,500	
» stipendier åt döfstumlärare-elever	» 3,000	
» blinda döfstumma	» 5,000	
samt för en gång till intagningsklassernas första ordnande	» 18,000	» 27,500.

Tillsammans kr. 169,500.

Då emellertid redan under de närmaste åren — ehuru anslaget för en gång å 18,000 kronor då icke vidare skulle förekomma, och statsbidraget till Manilla skulle nedgå i följd af ökningen i elevavgifterna från det till detsamma hörande distriktet — behovet af en ej ringa förhöjning i anslagen komme att inträda derigenom, att statsbidragen för hela året skulle utgå efter de nya grunderna, och denna förhöjning år efter år under öfvergångstiden ökas, anser jag det vara lämpligt, att ett förslagsanslag till döfstumundervisningen redan från och med år 1890 uppföres med 200,000 kronor, motsvarande en förhöjning i de hittills till de egentliga döfstumskolorna utgående anslagen af 110,000 kronor med 90,000 kronor.

Sammanfattning.

Med tillämpning af mina åsigter i detta ämne har jag låtit uppgöra ett förslag till förordning angående döfstumundervisningen. Några af de föreslagna bestämmelserna synas vara af beskaffenhet att erfordra Riksdagens godkännande, och har jag i afseende å bestämmelser, som beröra de kommunala förhållandena, samrådt med chefen för civildepartementet. Öfriga bestämmelser äro af administrativ natur.»

Föredragande departementschefen uppläste nämnda författningsförslag och yttrade derefter:

»Jag hemställer i underdånighet, att Eders Kongl. Maj:t behagade inhemta Riksdagens yttrande öfver detta förslag till förordning angående döfstumundervisningen samt föreslå Riksdagen att

dels antaga §§ 1—12, 29 och 34 af berörda författningsförslag;

dels medgifva:

att statsbidrag till uppehållande af döfstumskola, anordnad af skoldistrikt, hvarom i § 3 mom. 1 i nämnda förordning förmåles, må, enligt de närmare bestämmelser Eders Kongl. Maj:t kan finna godt meddela, utgå för år räknadt med 250 kronor för hvarje barn, som inom skolan eller på dess bekostnad åtnjuter underhåll, samt med 125 kronor för hvarje annat i skolan intaget barn; och

att statsbidrag till uppehållande af annan döfstumskola, hvilken Eders Kongl. Maj:t finner vara förtjent af dylikt bidrag, må utgå för år räknadt med högst 100 kronor för hvarje barn, som inom skolan eller på dess bekostnad åtnjuter underhåll, samt med högst 50 kronor för hvarje annat i skolan intaget barn;

dels öck, i stället för de under riksstatens åttonde hufvudtitel uppförda ordinarie anslag till allmänna institutet för döfstumma samt till

understöd och uppmuntran åt mindre uppfostringsanstalter för medellösa döfstumma och blinda barn, hvilka anslag tillhopa utgöra 110,000 kronor, på ordinarie stat bevilja till befrämjande af döfstumundervisningen ett förslagsanslag å 200,000 kronor samt tillåta att deraf må, förutom nyssberörda statsbidrag, utgå:

till arfvoden åt inspektörer	ärligen högst kr.	1,500: —
» stipendier åt döfstumlärare-elever	» » »	3,000: —
» vård och undervisning åt sådana personer, som äro både döfstumma och blinda	» » »	5,000: —
» uppehållande af institutet å Manilla	» » »	60,000: —

sistnämnda anslag dock ej längre än senast till 1894 års slut; samt

» skoldistrikt, inom hvilka döfstumundervisningen på ändamålsenligt sätt anordnas, bidrag för en gång till upprättande af intagningsklass, hvilka bidrag af Eders Kongl. Maj:t bestämmas, men tillhopa för samtliga skoldistrikt ej må öfverstiga 18,000 kronor.

Genom den af mig ifrågasatta anslagsförhöjningen erfordras 90,000 kronor utöfver hvad i Eders Kongl. Maj:ts till innevarande års Riksdag aflättna proposition angående statsverkets tillstånd och behof under åttonde hufvudtiteln blifvit äskadt, och torde, efter hvad jag af chefen för finansdepartementet inhemtat, tillgång härtill för år 1890 kunna beredas genom motsvarande nedsättning af den summa, Eders Kongl. Maj:t i nämnda proposition föreslagit att använda till förstärkande af statsverkets kassa-förlagsfond.»

Till hvad departementschefen sålunda hemställt tacktes Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan af statsrådets öfrige ledamöter, lemna bifall samt förordnade, att nådig proposition, af den lydelse bilagan A vid detta protokoll utvisar, skulle till Riksdagen aflåtas.

Ex protocollo

Anton Holmberg.

Tab. 1.

Antalet döfstumma i riket enligt de till ecklesiastikdepartementet infortrade uppgifter för år 1885.

L ä n	Antal döfstumma, som (efter uppnådd skolålder) böra å döfstumanstalt intagas, födda under åren				Antal döfstumma, som äro eller varit å döf- stummanstalt intagna	Antal döfstumma, som icke böra eller kunna å döfstum- anstalt intagas		Hela antalet döfstumma
	1885—1879	1878—1871	1870—1856	S u m m a		Födda före år 1856	Tillika blinda eller sinnes- slöa	
Stockholms stad	1	4	—	5	27	2	1	35
Stockholms län.....	6	17	8	31	61	46	21	159
Upsala d:o	6	15	5	26	66	21	13	126
Södermanlands d:o	4	14	7	25	84	24	18	151
Östergötlands d:o.....	12	32	19	63	188	67	37	355
Jönköpings d:o	5	15	19	39	98	41	36	214
Kronobergs d:o.....	8	22	24	54	131	44	19	248
Kalmar d:o.....	7	27	15	49	144	44	29	266
Gotlands d:o	1	10	6	17	26	4	9	56
Blekinge d:o	2	12	8	22	149	26	20	217
Kristianstads d:o.....	8	18	12	38	147	35	36	256
Malmöhus d:o	20	22	11	53	177	54	25	309
Hallands d:o	6	12	10	28	80	21	19	148
Göteborgs och Bohus d:o	10	16	8	34	122	42	11	209
Elfsborgs d:o	10	20	25	55	113	73	34	275
Skaraborgs d:o	8	22	13	43	155	42	20	260
Vermlands d:o	10	28	22	60	119	87	19	285
Örebro d:o	2	7	15	24	140	56	18	238
Vestmanlands d:o	4	9	7	20	71	26	13	130
Kopparbergs d:o	14	13	39	66	149	72	23	310
Gefleborgs d:o	5	14	9	28	104	50	19	201
Vesternorrlands d:o	5	6	3	14	105	40	16	175
Jemtlands d:o	—	12	8	20	51	12	14	97
Vesterbottens.....	4	21	13	38	51	25	11	125
Norrbottnens d:o	2	18	30	50	8	30	21	109
Summa för hela riket	160	406	336	902	2,566	984	502	4,954

Tab. 2 a.

Antalet bildbara döfstumma i åldern 7—16 år enligt de till ecklesiastikdepartementet infordrade uppgifter för år 1885*).

L ä n	F ö d e l s e å r										Summa	Deraf		I medeltal
	1878	1877	1876	1875	1874	1873	1872	1871	1870	1869		7 till och med 14 år	9 till och med 16 år	
Stockholms stad.....	2	2	5	3	—	2	—	2	1	3	20	16	16	16
Stockholms län.....	4	3	4	5	5	4	3	2	1	2	33	30	26	28
Upsala d:o.....	—	4	5	6	4	1	4	—	2	—	26	24	22	23
Södermanlands d:o.....	—	3	5	1	4	2	2	3	5	2	27	20	24	22
Östergötlands d:o.....	5	7	8	10	7	8	4	9	6	7	71	58	59	58
Jönköpings d:o.....	4	1	3	1	3	4	3	6	4	3	32	25	27	26
Kronobergs d:o.....	3	5	2	2	4	6	7	5	3	2	39	34	31	33
Kalmar d:o.....	5	4	3	6	3	12	5	9	5	3	55	47	46	47
Gotlands d:o.....	1	1	1	2	2	1	2	1	—	3	14	11	12	12
Blekinge d:o.....	2	4	2	3	5	5	8	1	6	1	37	30	31	30
Kristianstads d:o.....	4	6	4	3	6	5	4	5	8	2	47	37	37	37
Malmöhus d:o.....	6	9	11	4	9	3	6	6	8	4	66	54	51	53
Hallands d:o.....	3	1	2	2	1	2	2	2	3	2	20	15	16	15
Göteborgs o. Bohus d:o.....	4	4	2	6	3	8	4	2	5	3	41	33	33	33
Elfsborgs d:o.....	8	5	9	6	4	3	3	2	4	5	49	40	36	38
Skaraborgs d:o.....	3	3	6	4	5	3	1	2	4	4	35	27	29	28
Vermlands d:o.....	7	8	8	—	7	5	5	4	3	2	49	44	34	39
Örebro d:o.....	1	2	4	4	6	5	9	7	4	1	43	38	40	39
Vestmanlands d:o.....	2	1	—	5	3	1	2	2	4	1	21	16	18	17
Kopparbergs d:o.....	1	4	6	4	8	10	6	4	2	3	48	43	43	43
Gefleborgs d:o.....	2	4	3	4	3	3	2	6	4	3	34	27	28	27
Vesternorrlands d:o.....	1	2	3	3	4	6	9	7	—	5	40	35	37	36
Jemtlands d:o.....	2	2	3	1	2	1	3	1	1	3	19	15	15	15
Vesterbottens d:o.....	—	1	3	5	2	3	3	6	1	4	28	23	27	25
Norrbottnens d:o.....	2	2	1	3	—	5	2	3	3	5	26	18	22	20
Summa	72	88	103	93	100	108	99	97	87	73	920	760	760	760

*) Denna tabell är upprättad efter de från vederbörande pastorsembeten infordrade uppgifter för år 1885, med undantag till en del för Stockholms stad, för hvilken särskilda uppgifter beträffande *undervisade döfstumma* anskaffats.

Tab. 2 b.

Antalet undervisade döfstumma i åldern 7—16 år enligt de till ecklesiastikdepartementet infordrade uppgifter för år 1885.

L ä n	F ö d e l s e å r										Summa	Deraf		I medeltal
	1878	1877	1876	1875	1874	1873	1872	1871	1870	1869		7 till och med 14 år	9 till och med 16 år	
Stockholms stad	1	1	4	3	—	1	—	2	1	3	16	12	14	13
Stockholms län.....	1	1	1	2	2	2	3	1	1	2	16	13	14	13
Upsala d:o	—	—	1	3	2	1	2	—	—	—	9	9	9	9
Södermanlands d:o	—	1	—	—	3	1	—	1	3	1	10	6	9	8
Östergötlands d:o	—	1	6	2	5	3	3	6	3	4	33	26	32	29
Jönköpings d:o	—	1	1	—	2	2	1	3	3	2	15	10	14	12
Kronobergs d:o	—	—	1	—	1	3	4	3	1	2	15	12	15	14
Kalmar d:o	1	—	—	2	1	3	5	8	2	3	25	20	24	22
Gotlands d:o	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	3	1	3	2
Blekinge d:o	1	3	1	3	3	2	4	1	4	1	23	18	19	18
Kristianstads d:o	—	—	2	1	4	3	4	5	6	2	27	19	27	23
Malmöhus d:o	1	—	8	4	6	3	5	5	6	2	40	32	39	36
Hallands d:o	1	1	1	—	—	—	—	—	2	1	6	3	4	3
Göteborgs och Bohus d:o	1	2	1	4	2	4	2	1	4	2	23	17	20	18
Elfsborgs d:o	1	2	5	4	4	2	2	—	2	—	22	20	19	19
Skaraborgs d:o	—	1	—	1	1	—	—	2	2	2	9	5	8	7
Vermlands d:o	1	1	2	—	4	2	4	2	2	2	20	16	18	17
Örebro	—	2	3	3	5	5	7	6	4	1	36	31	34	33
Vestmanlands d:o	—	—	—	2	1	1	2	1	4	1	12	7	12	9
Kopparbergs d:o	—	2	5	2	6	8	3	4	2	1	33	30	31	30
Gefleborgs d:o	1	2	1	—	1	2	—	6	1	2	16	13	13	13
Vesternorrlands d:o	1	1	3	3	4	6	5	6	—	5	34	29	32	31
Jemtlands d:o	—	—	—	—	1	—	1	1	1	1	5	3	5	4
Vesterbottens d:o	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	2	2	2	2
Norrbottnens d:o	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	1
Summa	11	22	46	39	58	54	58	66	55	42	451	354	418	386

Tab. 2 c.

Antalet ej undervisade döfstumma i åldern 7—16 år enligt de till ecklesiastikdepartementet infordrade uppgifter för år 1885.

L ä n	F ö d e l s e å r										Summa	Deraf		I medeltal
	1878	1877	1876	1875	1874	1873	1872	1871	1870	1869		7 till och med 14 år	9 till och med 16 år	
Stockholms stad	1	1	1	—	—	1	—	—	—	—	4	4	2	3
Stockholms län.....	3	2	3	3	3	2	—	1	—	—	17	17	12	15
Upsala d:o	—	4	4	3	2	—	2	—	2	—	17	15	13	14
Södermanlands d:o	—	2	5	1	1	1	2	2	2	1	17	14	15	14
Östergötlands d:o	5	6	2	8	2	5	1	3	3	3	38	32	27	29
Jönköpings d:o	4	—	2	1	1	2	2	3	1	1	17	15	13	14
Kronobergs d:o	3	5	1	2	3	3	3	2	2	—	24	22	16	19
Kalmar d:o.....	4	4	3	4	2	9	—	1	3	—	30	27	22	25
Gotlands d:o	1	1	1	2	2	1	2	—	—	1	11	10	9	10
Blekinge d:o	1	1	1	—	2	3	4	—	2	—	14	12	12	12
Kristianstads d:o	4	6	2	2	2	2	—	—	2	—	20	18	10	14
Malmöhus d:o	5	9	3	—	3	—	1	1	2	2	26	22	12	17
Hallands d:o	2	—	1	2	1	2	2	2	1	1	14	12	12	12
Göteborgs och Bohus d:o	3	2	1	2	1	4	2	1	1	1	18	16	13	15
Elfsborgs d:o.....	7	3	4	2	—	1	1	2	2	5	27	20	17	19
Skaraborgs d:o	3	2	6	3	4	3	1	—	2	2	26	22	21	21
Vermlands d:o	6	7	6	—	3	3	1	2	1	—	29	28	16	22
Örebro d:o	1	—	1	1	1	—	2	1	—	—	7	7	6	6
Vestmanlands d:o	2	1	—	3	2	—	—	1	—	—	9	9	6	8
Kopparbergs d:o	1	2	1	2	2	2	3	—	—	2	15	13	12	13
Gefleborgs d:o	1	2	2	4	2	1	2	—	3	1	18	14	15	14
Vesternorrlands d:o	—	1	—	—	—	—	4	1	—	—	6	6	5	5
Jemtlands d:o	2	2	3	1	1	1	2	—	—	2	14	12	10	11
Vesterbottens d:o	—	1	3	5	2	3	2	5	1	4	26	21	25	23
Norrbottnens d:o	2	2	1	3	—	5	2	3	2	5	25	18	21	19
Summa	61	66	57	54	42	54	41	31	32	31	469	406	342	374

Tab. 3.

Antalet *sinnesslöa döfstumma* i åldern 7—16 år enligt de till ecklesiastik-departementet infordrade uppgifter för år 1885.

L ä n	F ö d e l s e å r											Summa	Deraf		I medeltal		
													7 till och med 14 år	9 till och med 16 år			
	1878	1877	1876	1875	1874	1873	1872	1871	1870	1869							
Stockholms stad	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Stockholms län	1	—	—	—	—	3	2	1	1	—	—	—	8	7	7	7	7
Upsala d:o	—	—	1	—	1	—	—	—	2	—	—	—	4	2	4	3	3
Södermanlands d:o	2	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	5	4	3	4	4
Östergötlands d:o	1	1	—	—	—	1	1	1	1	—	—	—	6	5	4	5	5
Jönköpings d:o	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	—	3	2	3	2	2
Kronobergs d:o	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	2	2	2	2	2
Kalmar d:o	—	1	1	—	1	1	—	—	—	—	—	1	5	4	4	4	4
Gotlands d:o	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	1
Blekinge d:o	—	1	—	1	1	—	—	1	—	—	—	—	4	4	3	4	4
Kristianstads d:o	2	—	1	3	—	—	—	—	1	1	2	—	10	7	8	7	7
Malmöhus d:o	2	—	—	1	2	1	—	1	—	—	2	—	9	7	7	7	7
Hallands d:o	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	2	2	2	2	2
Göteborgs och Bohus d:o	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	2	2	2	2	2
Elfsborgs d:o	—	—	—	3	3	—	—	—	1	—	3	—	10	7	10	8	8
Skaraborgs d:o	—	—	1	—	—	—	—	—	—	2	—	—	3	1	3	2	2
Vermlands d:o	—	1	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	4	3	3	3	3
Örebro d:o	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	1	—	3	2	3	3	3
Vestmanlands d:o	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	2	1	2	1	1
Kopparbergs d:o	—	2	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	5	5	3	4	4
Gefleborgs d:o	—	1	—	—	2	3	—	1	—	1	—	—	8	7	7	7	7
Vesternorrlands d:o	—	1	1	—	—	1	—	1	—	1	—	—	5	4	4	4	4
Jemtlands d:o	—	—	—	—	2	1	2	1	—	—	—	—	6	6	6	6	6
Vesterbottens d:o	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	2	2	2	2	2
Norrbottnens d:o	—	1	1	1	—	3	2	—	1	1	—	—	10	8	9	9	9
Summa	8	9	6	12	18	17	13	12	11	13	—	—	119	95	102	99	99

Anm. Förutom ofvan angifna 119 *döfstumma* och *sinnesslöa* funnos inom samma åldersgränser 11 *döfstumma*, som tillika voro *blinda*, hvaraf 5 uppgåfvos vara ej *sinnesslöa* och 6 tillika *sinnesslöa*.